

6102 SAYILI TÜRK TİCARET KANUNU'NUN 1484. MADDESİNE GÖRE ZORUNLU SORUMLULUK SİGORTASINDA SİGORTACININ ZARAR GÖRENE KARŞI İFA YÜKÜMLÜLÜĞÜ

Yrd. Doç. Dr. Birgül SOPACI ÖZTUNA*

ÖZET

6102 sayılı TTK'nun "Zarar Görene Karşı İfa Yükümlülüğü" başlığını taşıyan 1484. maddesine göre, zorunlu sigortada sigortacı, sigortalısına karşı ifa yükümlülüğünden kısmen veya tamamen kurtulmuş olsa bile, bu hususu zarar görene karşı ileri süremez. TTK m.1484 hükmü, TTK m.1486/f.2'ye göre aksine şartın geçersiz sayıldığı emredici bir hükümdür. Bu düzenlemenin kaynağı olan § 158c a.F.VVG hükmü, 01.01.2008 tarihinde yürürlükten kalkmış ve yerine § 117 VVG hükmü getirilmiştir. Ne var ki TTK m.1484 hükmü, kaynak kanundaki değişikliği takip etmemiştir. Sigortacının zarar görene karşı ifa yükümlülüğü, zorunlu sigorta bedeli miktarıyla sınırlandırılmıştır. Buna karşılık sigortacının TTK m.1484'e göre ifa yükümlülüğünün zorunlu sigortada üstlenilen riskler ve ifa yükümlülüğünün zamanaşımı süresiyle de sınırlı olması gerekir. TTK m.1484' de sigortalısına karşı ödeme yükümlülüğü ortadan kalktığı halde, kanun hükmüyle zarar görene ödemek zorunda kalan sigortacının, bu ödemediği sonra zarar görene halef olarak sigortalıya rücu edebileceğine ilişkin bir açıklamaya yer verilmemesi, önemli bir eksikliklerdir. TTK m.1484/f.2'ye göre, sigorta sözleşmesinin sona ermesinin yetkili makama bildirilmesinden bir ay sonra sigortacının zarar görene karşı sorumluluktan kurtulabilme imkanı getirilmiştir. Ancak maddede veya diğer bir düzenlemede yetkili makamın neresi olduğu hususu açıklanmamıştır. Ayrıca sona ermeye § 117 VVG' de olduğu gibi sözleşmenin yokluğu ve sürenin sona ermesi hallerinin de dahil olması gerekir. TTK m.1484/f.3' de, zararın SGK tarafından karşılandığı ölçüde sigortacının sorumluluktan kurtulacağı öngörülmüştür. Buna karşılık § 117 VVG³ de öngörüldüğü gibi zarar görenin zararının bir diğer zarar sigortasından karşılandığı ölçüde de sigortacının TTK m.1484'e göre ifa yükümlülüğünün sona ermesi gerekir.

Anahtar Kelimeler: Zarar Görene Karşı İfa Yükümlülüğü, Zorunlu Sigortada Sigortacının İfa Yükümlülüğü, Zorunlu Sorumluluk Sigortası, Zarar Görene Karşı İfa Yükümlülüğünün Zamanaşımı Süresi, Zorunlu Sigorta,

ABSTRACT

According to article 1484 of Turkish Commercial Code No. 6102 titled "Obligation to pay to the injured party", even though insurer is exempted partially or fully from the obligation to pay against policy owner, this matter cannot be proposed in a case against an injured party since the article 1484 of TCC is a mandatory clause under the guarantee of article 1486/f.2 and, as a result, any provision contrary is considered null and void. Provision § 158c a.F.VVG which was the source of this regulation has been revoked on 01.01.2008 and replaced by §117 VVG. However, this

^H Hakem denetiminden geçmiştir.

particular change in the source was not pursued by article 1484 of TCC. Insurer's obligation to pay against injured party is restricted to the amount of the compulsory insurance. According to article 1448 of TCC, insurer's obligation to pay should also be limited by the risks assumed with compulsory insurance and limitations period. Although not obligated to pay against policy owner in article 1484 of TCC insurer is put under an obligation by a legal provision to pay against injured party, thus absence of an explanation should be considered as an important deficiency concerning insurer's ability to claim against policy owner by subrogation once the payment to injured party is made... insurer's obligation to pay according to article 1484 of TCC should come to an end. According to article 1484/f.2 of TCC, an opportunity is introduced that insurer will be exempted from all obligations against injured party after one month following the notification of the end of insurance contract to a responsible authority. However, there is no explanation existed in referred article or in any other regulation regarding the identity of a responsible authority. Furthermore, just like in § 117 VVG, such cases like non-existence of a contract and expiration should also be included to the ending of an insurance contract. Article 1484/f.3 anticipated that the insurer will be exempted from all obligations as long as the damage is compensated by Social Security Institution. Correspondingly, as anticipated in § 117 VVG, insurer's obligation to pay according to article 1484 of TCC should also come to an end in a case where the damage to injured party is compensated by another indemnity insurance.

Keywords: *Obligation to pay against injured party, Insurer's Obligation to pay in Compulsory Insurance, Compulsory Liability Insurance, Limitation period in obligation to pay against injured party, Compulsory Insurance.*

***

I. GİRİŞ

Sorumluluk sigortası, sorumluluk hükümlerinden doğan tazminat taleplerine karşı karşı teminat sağlar.¹ Kamu menfaati ve zarar görenin korunması gerekçeleriyle, bazı sorumluluk sigortalarının yaptırılması kanun koyucu tarafından zorunlu hale getirilmektedir.² Zorunlu sigortanın öngörülmesindeki amacın gerçekleştirilmesine hizmet eden hukuki araçlardan biri, zarar gören kişiye zararını giderebilmesi için sigortacıya karşı doğrudan talepte bulunma hakkının tanınmasıdır. Doğrudan talep hakkı, yeni yürürlüğe giren TTK'da m.1478' de özel bir hükümle isteğe bağlı ve zorunlu tüm sorumluluk sigortalarında geçerli olacak şekilde kabul edilmiştir³. Zorunlu sigortanın

* Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

¹ Ünán, eserinde sorumluluk sigortasının özel hukuk içerikli hukuk kurallarının öngördüğü sorumluluğa karşı koruma sağladığını ifade etmiştir. Bkz. Ünán, S.: İsteğe Bağlı Sorumluluk Sigortasında Riziko, İstanbul 1998, s.8.; Son zamanlarda kamu hukuku hükümlerinden doğan sorumluluğa karşı da sorumluluk sigortasının yapılabileceği hususunda görüşler artmaktadır. Özellikle ABD uygulamasında vergi sorumluluk sigortası (*tax indemnity insurance*) ve vergi risk sigortası (*transaccional tax risk insurance*) ön plana çıkmaya başlamıştır.

² Kubilay, H.: Özel Sigorta Hukuku, İzmir 2003, s.25.

³ Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu'nda ³ (§ 115 VVG) doğrudan talep hakkı, 1- sorumluluk sigortası için bir zorunlu sigorta kanuna göre sözleşme yapma zorunluluğu söz konusu olduğunda 2-sigortacının malvarlığı hakkında iflas açıldığında veya malvarlığı yokluğu sebebiyle iflas açılmamışsa ya da geçici iflas idaresi atandığında 3-sigorta ettirenin ikametgahı belli olmadığına tanınmıştır.

amacını gerçekleştirmesini sağlayan diğer bir hukuki araç ise, sigortacının sigortalıya karşı tamamen veya kısmen tazminat ödeme yükümlülüğünden kurtulduğu savunmasını, zarar görene ileri sürmesinin engellenmesidir. Bu husus, 6102 sayılı Ticaret Kanunu'nun 1484. maddesinde "Zarar Görenle İlişkide İfa Yükümlülüğü" başlığı altında düzenlenmiştir.⁴

İşte zorunlu sorumluluk sigortasında sigortacının zarar görene karşı ifa yükümlülüğünü düzenleyen TTK m.1484 hükmü ve beraberinde getirdiği sorunlar çalışmamızın konusunu oluşturmaktadır.

TTK'nun 1484. maddesi, zorunlu sorumluluk sigortasında zarar görenin m.1478 hükmüne göre sigortacıya karşı doğrudan talep hakkını kullanması sırasında devreye giren bir hükümdür.⁵ Başka bir ifadeyle, zarar gören kişi TTK m.1478 hükmüne göre sigortacıya karşı doğrudan talep hakkını yönelttiğinde, sigortacının TTK m.1484 hükmüne göre zarar görene karşı ifa yükümlülüğü de doğmuş olur. Kaynak Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu'nda zorunlu sorumluluk sigortacısının zarar görene karşı ifa yükümlülüğünü düzenleyen § 117 hükmünün gerekçesinde de, açıkça § 117' nin sigortacının iç ilişkide sigorta ettirene karşı sorumluluktan kurtulduğu hallerde, zarar gören üçüncü kişinin § 115'e göre doğrudan talep hakkını kullanmasını düzenleyen bir hüküm olduğu ifade edilmiştir.⁶

Zorunlu sorumluluk sigortasında, sigortalısıyla akdettiği sigorta sözleşmesinden doğan sorumluluğu sigortalısına karşı sona ermiş sigortacının, sigortalısının zarar verdiği ve dolayısıyla sorumlu bulunduğu zarar gören kişinin doğrudan talebi karşısında hukuki durumu nedir? Yeni Ticaret Kanunu'nun 1484. maddesi bu hususu düzenlemektedir.

TTK m.1484 hükmünü inceleyen bu çalışma çerçevesinde, öncelikle konuya ilişkin kanuni düzenleme ve bu kanuni düzenlemeye kaynak teşkil eden Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu'ndaki düzenleme tespit edilerek, sigortacının zarar görene karşı ifa yükümlülüğünün kapsamı ve sınırları belirlenmiştir. Daha sonra TTK m.1484' de öngörülen sigortacının zarar görene karşı ifa yükümlülüğünden kurtulma imkanları ve sosyal güvenlik kurumu ödemelerinin sigortacının ifa yükümlülüğüne etkisi incelenmiştir. Ayrıca zarar görene karşı ifa ile yükümlü tutulan sigortacının bu ödemesi neticesinde sigortalıya rücu hakkının olup olmadığı konusu incelenmiştir. Nihayetinde 2011 tarihli 6111 sayılı Kanun'un 59. ve Geçici 1.maddelerinin 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu' nun 98. maddesinde yaptığı değişikliğin, TTK m.1484/f.3 hükmüyle ilişkisi tespit edilerek, tüm incelemeden sonuca varılmıştır.

Sorumluluk sigortasında doğrudan talep hakkı (TTK m.1478) konusunu, başka bir çalışmada incelediğimizden⁷, bu çalışmada doğrudan talep hakkı inceleme dışı bırakılıp, sadece TTK m.1484 ile ilgili hususlara değinilmiştir.

⁴ Çeker, M.: 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'na Göre Sigorta Hukuku, Adana 2011, s.264.

⁵ Baumann, F./Sandkühler, H., L.: Das neue Versicherungsvertragsgesetz, Freiburg-Berlin-München, 2008, s.119, s.120; ayrıca Schwintowski, H., P./Brömmelmeyer, C.: Praxiskommentar zum Versicherungsvertragsrecht, Münster 2008, s.976, 977.

⁶ "Die Vorschrift regelt den Direktanspruch des Dritten in Fällen, in denen der Versicherer im Verhältnis zum Versicherungsnehmer leistungsfrei ist." (BT-Drucksache 16/3945, s.89). Bkz. <http://dipbt.bundestag.de/dip21/btd/16/039/1603945.pdf>. Erişim Tarihi: 28.05.2012.

⁷ Sopacı Öztuna, B.: Türk ve Alman Hukukunda Yeni Düzenlemeler Işığında Sorumluluk Sigortasında Doğrudan Talep Hakkı, BATİDER, Haziran 2011, C.XXVII, S.2, s.15-50.

II. KANUNİ DÜZENLEME

1. 6102 Sayılı TTK'nun 1484. maddesi

6102 sayılı TTK'nda sigorta sözleşmesine ilişkin hükümlerin düzenlendiği 6.Kitap'ta Birinci Kısım'da "Genel Hükümler", İkinci Kısım'da ise "Sigorta Türlerine İlişkin Özel Hükümler" bulunmaktadır. TTK m.1484 hükmü, "Sigorta Türlerine İlişkin Özel Hükümler" arasında, "Zorunlu Sorumluluk Sigortaları" başlığı altında yer almaktadır. Zaten zorunlu sorumluluk sigortaları başlığı altında sadece iki hüküm bulunmaktadır.

Bunlardan biri, sigortacıların diğer kanunlardaki hükümler saklı kalmak üzere, faaliyet gösterdikleri branşların kapsamında bulunan zorunlu sigortaları yapmaktan kaçınamayacakları konusunu düzenleyen 1483.maddedir.⁸ Diğeri ise sigortacının zarar görene karşı ifa yükümlülüğünü düzenleyen ve incelememizin konusunu oluşturan 1484. maddedir.

"**Zarar Görenle İlişkide İfa Yükümlülüğü**" başlığını taşıyan TTK m.1484 hükmüne göre:

" (1) Sigortacı, sigortalıya karşı ifa borcundan tamamen veya kısmen kurtulmuş olsa da, zarar gören bakımından ifa borcu, zorunlu sigorta miktarına kadar devam eder.

(2) Sigorta ilişkisinin sona ermesi, zarar görene karşı ancak, sigortacının sözleşmenin sona erdiğini veya ereceğini yetkili mercilere bildirmesinden bir ay sonra hüküm doğurur.

(3) Zarar, sosyal güvenlik kurumları tarafından karşılandığı ölçüde sigortacının sorumluluğu sona erer."

TTK sistematiğinde zorunlu sigortalar kısmında yer alan 1484. madde, sadece zorunlu sorumluluk sigortalarında geçerlidir. İsteğe bağlı sorumluluk sigortalarında, sigortacının zarar görene karşı ifa yükümlülüğü düzenlenmemiştir. Ancak daha önce de belirttiğimiz gibi, sigortacının zarar görene karşı ifa yükümlülüğünü düzenleyen ve sigortalısına karşı sahip olduğu savunmaları zarar görene ileri sürmesini engelleyen TTK m.1484 hükmü, zarar görenin TTK m.1478 hükmüne göre doğrudan talep hakkını kullanmasıyla devreye girmektedir.

Bu itibarla doğrudan talep hakkının yeni TTK sisteminde isteğe bağlı-zorunlu ayırımı yapılmaksızın, tüm sorumluluk sigortalarında tanındığı gerçeği karşısında, isteğe bağlı bir sorumluluk sigortasında zarar gören kişi, doğrudan doğruya sigortacıdan zararını gidermesini talep edebilir. Bu takdirde isteğe bağlı sorumluluk sigortasında zarar görene karşı sigortacının ifa yükümlülüğünü düzenleyen ayrı bir hüküm bulunmadığına göre, sigortacı sigortalısına karşı sahip olduğu savunmaları, zarar gören kişiye karşı da ileri sürebilecektir.⁹ Doğrudan talep hakkının zorunlu sigortada ve isteğe bağlı sigortada kullanılması arasındaki en önemli fark da sigortacının zorunlu sorumluluk sigortasında zarar görene karşı sigortalısına karşı ifa yükümlülüğünden kurtulmuş olsa da zarar görene karşı bunu ileri sürememesi, buna karşılık isteğe bağlı sigortada ileri sürebilmesidir.

Diğer taraftan zorunlu sigortada sigortacının zarar görene karşı ifa yükümlülüğünü düzenleyen TTK m.1484 hükmü, emredici hükümleri belirleyen "Koruyucu Hükümler" başlığını taşıyan TTK m. 1486/f.2' de aksi kararlaştırılması halinde, sadece kararlaştırılan şartın geçersizliğine neden olan hükümler arasında sayılmıştır. Dolay-

⁸ Kubilay, s.33.

⁹ Ünán, S.: 2011 Tarihli Türk Ticaret Kanunu Zarar Sigortaları, slayt 166. <http://www.tsrnb.org.tr/haber/6102-sayili-turk-ticaret-kanununun-sigorta-hukuku-kitabina-iliskin-sempozyum-sunumlari>. Erişim Tarihi: 20.05.2012.

ıyla, TTK m.1484 hükmü emredici hükümlerden olup, bu maddedeki bir hükmün aksinin kararlaştırılması sözleşmeyi değil şartı geçersiz kılar.

2. Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu'nun Konuya İlişkin Yürürlükteki ve Mülga Düzenlemeleri (§ 158c a.F.VVG ve § 117 VVG)

TTK m.1484. hükmünün kaynağı, 1908 tarihli Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu'nun (a.F.VVG) § 158c hükmüdür. 1908 tarihli a.F.VVG, 2008 tarihli Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu'nun (VVG) ¹⁰ yürürlüğe girmesiyle uygulamadan kalkmıştır. 6102 sayılı TTK'nun sigorta hükümlerine kaynak teşkil eden Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu (a.F.VVG) yürürlükten kalkmış ve yerine TTK'nun yürürlüğe girmesinden dört yıl önce yeni kanun (VVG) getirilmiş olmasına rağmen, 6102 sayılı TTK'nu bu değişikliği takip etmemiştir. Yeni TTK'nun 1484. maddesi 01.07.2012 tarihinde yürürlüğe girmeden, bu maddeye kaynak teşkil eden §158c a.F.VVG hükmü yerine, 01.01.2008 tarihinde § 117 VVG hükmü getirilmiştir.

“Üçüncü Kişi Karşısında İfa Yükümlülüğü” (Leistungspflicht gegenüber Dritten) başlığını taşıyan § 117 VVG hükmüne göre:

“ (1) Sigortacı, sigorta ettiren karşısında ifa yükümlülüğünden tamamen veya kısmen kurtulmuş olmasına rağmen üçüncü kişi açısından yükümlülüğü devam eder.

(2) Sigorta ilişkisinin yokluğu veya sona ermesiyle sonuçlanan bir durum, üçüncü kişi açısından ancak sigortacının bu şartı bu konuyla ilgili yetkili yere bildirdikten sonra bir ayın sonunda etkili olur. Bu, sigorta ilişkisinin sürenin sona ermesiyle bittiğinde de aynen geçerlidir. İhbarın süresi sigorta ilişkisinin sona ermesinden önce başlamaz. Zarar olayının gerçekleşmesinden önce buna ilişkin yetkili yere hukuki hükümlere uygun akdedilmiş yeni bir sigorta onaylatılması gerçekleşmişse, bu takdirde 1. ve 2. cümlelerde işaret edilen bir durum üçüncü kişiye sonradan da ileri sürülebilir. Bildirimin tebellüğü için cümle bire göre yetkili yer belli değilse, bu fıkra hükümleri geçerli değildir.

(3) Fıkra 1 ve 2'deki durumlarda sadece sigortacı öngörülmüş asgari sigorta bedeliyle ve üstlendiği riziko çerçevesinde ifayla yükümlüdür. Üçüncü kişi zararının tazminini bir diğer zarar sigortacısından veya bir sosyal sigorta yükümlüsünden talep edebildiği sürece, sigortacı ifadan kurtulur.

(4) Fıkra 1 veya 2'ye göre, sigortacının ifa yükümlülüğü resmi makamın kusurlu görev ihlali sebebiyle doğan tazmin yükümlülüğü ile çakışıyorsa, BGB § 839 Abs.1'e göre tazmin yükümlülüğü, sigortacıyla olan ilişkide sigortacının ifa yükümlülüğüne ilişkin öngörülmüş şartlar vasıtasıyla hariç tutulamaz. Eğer memur BGB § 839'a göre şahsen sorumlu ise, birinci cümle geçerli değildir.

(5) 1'den 4'e kadar olan fıkralara göre sigortacı üçüncü kişiyi tatmin ettiği ve paragraf 116'da öngörülen bir durum bulunmadığı sürece, sigorta ettirene karşı üçüncü kişinin talebi sigortacıya geçer. Bu geçiş üçüncü kişi zararına olmamalıdır.

(6) Sigortacının malvarlığı hakkında iflas açılmışsa, sigorta ilişkisi paragraf 16'dan farklı olarak iflas memorunun durumu ilgili makama bildirmesinden sonra bir ay geçmesiyle sona erer. Bu ana kadar sigorta ilişkisi, iflas masası karşısında geçerliliğini sürdürür. Bildirimin tebellüğü için cümle 1'e göre yetkili makam belli değilse,

¹⁰ 2008 tarihli Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu (Versicherungsvertragsgesetz-VVG), 23.11.2007 tarihinde kabul edilmiş (BGBl I S.2631) ve 01.01.2008 tarihinde yürürlüğe girmiştir. 2008 tarihli VVG'nin yürürlüğe girmesiyle, 1908 tarihli ve en son 2001 yılında değiştirilmiş VVG yürürlükten kalkmıştır. Bu çalışmamızda yürürlükte olmayan VVG'yi ifade etmek üzere “a.F.VVG” kısaltması, yeni Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu'nu ifade etmek üzere “VVG” kısaltması kullanılmıştır.

*sigorta ilişkisi iflasın açılmasından sigorta ettirenin haberdar olmasından itibaren bir ay geçince sona erer. Bildirim yazılı olmalıdır.*¹¹

§ 117 VVG hükmünün eski düzenleme § 158c a.F.VVG hükmüne göre ayniyet ve farklılık taşıyan hükümlerini tespit etmek için aşağıdaki tablo çıkarılmıştır:

§ 117 VVG Düzenlemesi	Benzerlik Durumu	§ 158c a.F.VVG Düzenlemesi
1.fıkra	Aynı	1.fıkra
2.fıkra 1.cümle- 3.cümle	Aynı	2.fıkra 1.cümle- 3.cümle
2.fıkra 4.cümle	Yeni	Karşılığı yok
2.fıkra 5.cümle	Aynı	2.fıkra 3. Cümle
3.fıkra 1.cümle	Değişiklik içermekte,	3.fıkra
3.fıkra 2.cümle	Aynı	4.fıkra
4.fıkra	Aynı	5.fıkra
5. ve 6.fıkra	Yeni	Karşılığı yok

Tablodan da anlaşılacağı gibi, § 117 VVG'nin 2.fıkra 4.cümlesiyle, 5.ve 6.fıkra hükümleri yenidir. Buna karşılık § 117 VVG düzenlemesinin 3.fıkrasının 1.cümlesi dışında, diğer hükümler § 158c hükmüne göre herhangi bir değişiklik içermemektedir.

§ 117 VVG'deki düzenlemenin amacı, üçüncü kişinin korunması gerektiğinde, sigortacının sigorta ettirene karşı ifa yükümlülüğünden bağımsız olarak, § 115 VVG hükmüne göre (üçüncü kişinin doğrudan talep hakkını kullandığında) zarar görenin korunmasına hizmet etmektir.¹² Doğrudan talep hakkının, tüm sorumluluk sigortaları için mevcut olması gerektiği yönündeki fikirden, kanun yapma aşamasında en sonunda vazgeçilmiş ve doğrudan talep hakkı, § Abs.1 115 VVG hükmündeki belirli hallerde sınırlı olarak tanınmıştır. Sağlık teminatı ilişkisinden üçüncü kişinin hukuki konumunun kötüleştirilmesi asla istenmeyen bir durum olduğu için, 10.12.2007 tarihindeki *Pflichtversicherungsgesetz (PflVG)* reformu¹³ sırasında, son dakikada değişiklik yapılmış ve § 117 hükmü sistemi tamamlayıcı bir hüküm olarak yeni VVG'ye eklenmiştir.

Alman hukukunda zorunlu sorumluluk sigortasına ilişkin hükümlerin- bu arada § 117 VVG'nin de- sigorta ettiren, sigortalı ve zarar gören üçüncü kişi yararına emredici olduğu; bu hususu açıklayan bir hüküm bulunmamakla birlikte, hükümlerin yorumlarından ve hukuki yapısından bu sonucun ortaya çıktığı ifade edilmektedir.¹⁴

III. İFA YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN KAPSAMI

6102 sayılı TTK'nun 1484. maddesinin 1.fıkrasına göre; “*Sigortacı, sigortalıya karşı ifa borcundan tamamen veya kısmen kurtulmuş olsa da, zarar gören bakımından ifa borcu, zorunlu sigorta miktarına kadar devam eder.*”

Maddenin Gerekeşi'nde¹⁵ de belirtildiği üzere, 2918 sayılı KTK m. 95'de sadece Zorunlu Trafik Sigortası için öngörölmüş bu düzenleme, 6102 sayılı TTK

¹¹ Schwintowski/Brömmelmeyer, s.974, 975.

¹² Schwintowski/Brömmelmeyer, s.976.

¹³ BGBII, S.2833.

¹⁴ Schwintowski/Brömmelmeyer, s.1004.

¹⁵ Bkz. www.basbakanlik.gov.tr/docs/kkgn/.../madde%20gerekce.doc. Erişim Tarihi:28.06.2012.

m.1484'de, tüm zorunlu sorumluluk sigortalarında uygulanacak bir hüküm haline getirilmiştir. Esasen kanun koyucu KTK m.95 hükmünün bütününe değil, sadece "sigorta sözleşmesinden veya sigorta sözleşmesine ilişkin kanun hükümlerinden doğan ve tazminat yükümlülüğünün kaldırılması veya miktarının azaltılması sonucunu doğuran haller zarar görene karşı ileri sürülemez" diyen 1.fıkra hükmünü TTK m.1484'e almıştır. Buna karşılık "ödemede bulunan sigortacı, sigorta sözleşmesine ve bu sözleşmeye ilişkin kanun hükümlerine göre tazminatın kaldırılmasını veya azaltılmasını sağlayabileceği oranda sigorta ettirene başvurabilir." hükmünü içeren 2.fıkra alınmamıştır. Zarar görenin doğrudan talep hakkı karşısında kanuni yükümlülük sebebiyle, zarar görene ödemede bulunan ancak sigortalısına karşı sorumlu bulunmayan sigortacının ödemeden sonra sigorta ettirene rücu edebileceğine ilişkin bir hükme 1484. maddede yer verilmemesi önemli ve sorunlara yol açabilecek bir eksikliktir.¹⁶

TTK m.1484/f.1'de yer alan düzenleme, kaynak kanun § 158c a.F.VVG düzenlemesi ve bu düzenleme yerine yürürlüğe giren §117 VVG'nin 1.fikrasiyla aynıdır. Bu hükümle zorunlu sorumluluk sigortalarında, sigorta sözleşmesi veya sözleşmeye ilişkin kanun hükümlerine göre sigortalısına tazminat ödemekten tamamen veya kısmen kurtulduğu durumlarda bile sigortacının, zarar görenin emin ve hızlı bir şekilde zararının tazmin edilmesi amaçlanmıştır. Zarar verenin malvarlığının yeterli olup olmamasından ve sigortacının zarar veren sigortalıya karşı ifayla yükümlü olup olmamasından bağımsız olarak, zarar gören üçüncü kişiye doğrudan zarar verenin zorunlu sorumluluk sigortacısına talep hakkı tanınması, Alman hukukunda "Kanundan Doğan Borç İlişkisi Faraziyesi" (*Fiktion gesetzliches Schuldverhältnis*) ve "Sorumluluk Sigortacısının Üçüncü Kişiye Karşı Savunma İstisnası" (*Einwendungsausschluss des Haftpflichtversicherer*) olarak anılmaktadır.¹⁷

Sigortacının bu ifa yükümlülüğünün kapsamı nedir? TTK m.1484 hükmü ile düzenlenen sigortacının zarar görene karşı ifa yükümlülüğünün kapsamı, aynı zamanda zarar görenin sigorta şirketine karşı olan doğrudan talep hakkının kapsamını da belirlemektedir. TTK m.1484/f.1'de sigortacının ifa yükümlülüğünün, zorunlu sigorta miktarına kadar devam ettiği belirtilmektedir. Bu ifadeden, sigortacının TTK m.1484'den doğan ifa yükümlülüğünün kapsamının, zorunlu asgari sigorta bedeli miktarıyla sınırlı olduğu ortaya çıkmaktadır. Ancak maddede öngörülmemiş olmakla birlikte, kanaatimizce zorunlu sorumluluk sigortasında sigortacının zarar görene karşı ifa yükümlülüğünde iki sınır daha söz konusudur. Bunlardan biri "zorunlu sigorta kapsamındaki riskler", diğeri ise sigortacının "ifa yükümlülüğünün zamanaşımı süresi" dir.

Şu halde 1484. madde hükmüne göre, "sigortacının sigortalısına karşı tamamen veya kısmen ifa yükümlülüğünden kurtulmuş olduğu ihtimalde, zarar görene karşı sorumlu olmaya devam eder kuralını" sınırlayan üç konu vardır:

1. Asgari Zorunlu Sorumluluk Sigorta Bedeli Miktarı/Miktar Bakımından Sınır
2. Zorunlu Sorumluluk Sigortasında Öngörülen Riskler/Konu Bakımından Sınır
3. İfa Yükümlülüğünün Zamanaşımı Süresi/Zaman Bakımından Sınır

Bu sınırlar dışında, sigortacının zarar görene karşı bir ifa yükümlülüğü mevcut olacaktır. TTK m.1484, sigortalı lehine veya aleyhine değiştirilemeyen, aksine düzenleme getiren şartı geçersiz sayan mutlak emredici bir hüküm olduğu için¹⁸, sigortacının sigortalısına karşı ifa yükümlülüğünden kurtulmuş olduğu ihtimal için, zarar görene karşı zorunlu sigorta bedelinin üstünde bir bedelle veya zorunlu sigorta teminatındaki

¹⁶ Bu konu ileride "V. Sigortacının TTK 1484. Madde Kapsamında Zarar Görene Yaptığı Ödeme İçin Sigortalısına Rücu Hakkı Var mıdır?" başlığı altında incelenmiştir.

¹⁷ Schwintowski/Brömmelmeyer, s.977.

¹⁸ Ünan, Zarar Sigortaları, s.217.

riskler dışındaki riskler için de sorumlu olacağına ilişkin bir sözleşme şartı, TTK m.1486/f.2 hükmü gereği geçersiz olacaktır.

1. Asgari Zorunlu Sorumluluk Sigorta Bedeli Miktarı (Miktar Bakımından Sınır) :

TTK m.1484/f.1 ‘de “zorunlu sigorta miktarına kadar devam eder” cümlesine yer verilmiştir. Bu cümleden, sigorta şirketinin, sigortalısına karşı kısmen veya tamamen ifa yükümlülüğünden kurtulduğu ihtimalde, ancak kanunen asgari zorunlu sigorta bedeli miktarıyla zarar görene karşı ifa ile yükümlü olduğu anlaşılmalıdır.

Sigortalı, asgari zorunlu sigorta limitinin üstünde bir bedelle sorumluluk sigortası yaptırmış olsa bile, sigortacının TTK m.1484 kapsamında sorumluluğu, asgari sigorta bedelini aşamaz. İç ilişkide sigortalısına karşı sorumlu değilken, dış ilişkide zarar görenin korunması düşüncesiyle öngörülmüş bir kanun hükmüyle, zarar görene karşı sigortacı sorumlu tutulmuştur.¹⁹ Bu yüzden sigortacı, kanunda öngörülen asgari sorumluluk miktarının üstündeki talepleri karşılamak zorunda değildir. Kısaca zarar gören, asgari zorunlu sorumluluk teminatının üstünde yaptırılmış sorumluluk teminatından, TTK m.1484/f.1 kapsamında faydalanamaz. Çünkü, asgari zorunlu sigorta teminatının üstündeki teminat açısından sigorta şirketi artık zorunlu sorumluluk sigortacısı değil, ihtiyari sorumluluk sigortacısı sıfatını kazanmıştır. İhtiyari sorumluluk sigortacısına da ancak, sigortalısına karşı ifa yükümlülüğü devam ettiği sürece başvuru yapılabilir.

§ 117 Abs.3 S.1 VVG ve § 158c Abs.3 a.F.VVG’de de sigortacının sigorta ettirene karşı iç ilişkide ifadan kurtulduğu durumda, dış ilişkide üçüncü kişiye karşı yükümlülüğü, kanunen öngörülmüş asgari sigorta bedeli (*gesetzliche vorgeschriebene Mindestversicherungssumme*) ile sınırlandırılmıştır. Alman hukukunda § 114 VVG hükmünde -özel kanunlarda belirlenmiş asgari bedeller saklı kalmak üzere-, zorunlu sorumluluk sigortasında zorunlu asgari sigorta bedeli gösterilmiştir. § 114 VVG’ ye göre, zorunlu asgari sigorta bedeli, her bir sigorta olayı için asgari 250.000€; bir yıl içindeki tüm sigorta olayları için 1 milyon€’ dur. Motorlu taşıt zorunlu sorumluluk sigortası için § 4 Abs.2 PflVG’ de şahıs zararları için 7, 5 milyon€, eşya zararları için 1 milyon€, ve gerçek malvarlığı zararları için 50.000€ olarak öngörülmüştür. § 4 Abs.2 PflVG hükmü, asgari sigorta bedeli bakımından § 114 VVG’ ye nazaran özel bir hükümdür.²⁰ Motorlu taşıt zorunlu sorumluluk sigortasında, § 114 VVG’ deki asgari sigorta bedeli miktarı değil, § 4 Abs.2 PflVG’ deki asgari sigorta bedeli miktarı dikkate alınacaktır.

2. Zorunlu Sorumluluk Sigortasında Öngörülen Riskler (Konu Bakımından Sınır)

TTK m.1484/f.1’de her ne kadar açıkça ifade edilmemiş olsa da, bu madde kapsamında, zorunlu sorumluluk sigortacısı, zarar görene karşı sadece zorunlu sigorta kapsamındaki riskler için tazminat ödemekle yükümlüdür. Sigortalı zorunlu sigorta kapsamı dışında kalan bir sorumluluk riskini, ek prim ödeyerek sigorta teminatı içine almışsa, 1484/f.1 ‘deki ihtimalde bu riskten doğan sorumluluk için, zarar görene karşı sorumlu tutulamaması gerekir.

Alman hukukunda, §117 Abs.3 S.1 VVG ve §158c Abs.3 a.F.VVG hükümlerinde, sigortacının üstlendiği riskler çerçevesinde ifa ile yükümlü olduğu açıkça ifade edilmiştir. § 117 Abs.3 VVG ve §158c Abs.3 a.F.VVG’de ifade edilen “üstlenilen

¹⁹ Schwintowski/Brömmelmeyer, s.982-983.

²⁰ Schwintowski/Brömmelmeyer, s.982.

riskler” den anlaşılması gereken, zorunlu sorumluluk sigortası öngören yasal düzenleme veya kanuna uygun çıkarılmış genel şartlarda yer alan risklerdir. Sigortacının zorunlu sorumluluk sigortasına ilişkin riskler dışında, ek prim alarak veya almayarak poliçede, zorunlu sigorta kapsamı dışında üstlendiği diğer riskler bakımından zarar görene karşı ifa yükümlülüğü yoktur.

Kasti davranış istisnası, uygulamada büyük önem taşır. Zorunlu sorumluluk sigortasında rizikonun kasten gerçekleştirilmesinin, teminat dışı olması gerekir. Bunun için Alman hukukunda kasti davranış (*absichtliches Verhalten*) gerekli olmayıp, şarta bağlı kast (*bedingter Vorsatz*) yeterli görülmektedir.

Alman hukukundaki hakim fikre göre, sigorta ettirenin sorumluluk sigortacısına karşı tazminat talebinin zamaşaşımına uğraması (§ 106 VVG), sorumluluk sigortacısı tarafından zarar gören üçüncü kişiye karşı ileri sürülemez. “*Tazminat Borcunun Muacceliyeti*” (*Fälligkeit der Versicherungsleistung*) başlığını taşıyan 106.paragraf hükmüne göre, sigorta ettiren, zarar gören üçüncü kişinin tazminat talebinin bir kesin hüküm, ikrar veya sulh ile sigortacı için bağlavıcı hale geldiği andan itibaren iki hafta içinde sigortacıya bildirmek zorundadır. Aksi takdirde sigortacı üçüncü kişiye karşı sorumluluktan kurtulur. Üçüncü kişiye sigorta ettiren tarafından sigortacıyı sorumluluktan kurtarır şekilde ödeme yapıldığında, ödeme anından itibaren iki hafta içinde tazminatı sigortacı sigorta ettirene öder²¹. Sigortacının tazminat ödeme borcunun muacceliyet anını düzenleyen § 106 VVG hükmü²², aynı zamanda sigorta ettirenin sigortacıya karşı tazminat talep hakkının zamaşaşımı süresinin de işlemeye başladığı anı tespit etmektedir.

Buradaki zamaşaşımı süresi ile aşağıdaki paragrafta açıklanacak olan TTK m.1484 hükmüne göre ifa yükümlülüğünün zamaşaşımı kastedilmemektedir.

3. Sigortacının İfa Yükümlülüğünün Zamaşaşımı Süresi (Zaman Bakımından Sınır)

TTK m.1484’de sigortacının ifa yükümlülüğünün zamaşaşımı süresince devam ettiğine ilişkin herhangi bir açıklama bulunmamaktadır. Bununla beraber zorunlu sigortada sigortacının sigortalısına karşı ifadan kurtulduğu ihtimalde bile zarar görene karşı ifa yükümlülüğü olmaya devam etmesi kuralını, sigortacının ifa yükümlülüğünün tabi olduğu zamaşaşımı süresinin de sınırlaması gerekir. TTK m.1484’ den doğan sigortacının zarar görene karşı ifa yükümlülüğünün zamaşaşımı süresi, sigorta sözleşmesinden doğan sigorta ettirenin sigortacıya karşı tazminat talep hakkının zamaşaşımı süresiyle karıştırılmamalıdır.²³

TTK m.1484’e göre zorunlu sigortada sigortacının zarar görene karşı ifa yükümlülüğünün zamaşaşımı süresi nedir? Zarar görene karşı sigortacının m.1484 hükmü kapsamındaki ifa yükümlülüğü, m.1478’de zarar görene tanınan doğrudan talep hakkının kullanılması neticesinde doğmaktadır. Bu sebeple sorulması gereken asıl soru, doğrudan talep hakkının zamaşaşımı süresi nedir, olmalıdır. Bu sorunun cevaplandırılması

²¹ Schwintowski/Brömmelmeyer, s.979.

²² § 106 VVG için bkz: Schwintowski/Brömmelmeyer, s.865-878.

²³ Ünan, eserinde Taslak m.1478’de zarar gören üçüncü kişinin sigortacıya karşı doğrudan doğruya dava hakkı düzenlenirken, bu hakkın sigorta sözleşmesi için geçerli olan zamaşaşımı süresi içinde kalmak kaydıyla kullanılabilirliğinin hükme bağlandığı, ancak bu düzenleme ile TTK m.1484/1.1 hükmünün uyumlu olmadığını, (sigorta sözleşmesi için geçerli) zamaşaşımının da sorumluluktan kurtulma kapsamında değerlendirilebileceğini ifade etmiştir. Bkz. Ünan, S.: Türk Ticaret Kanunu Taslağı’nın “Sigorta Hukuku” Başlıklı Altıncı Kitabı Hakkında Düşünceler”, SHD, Yıl:2005, Özel Sayı: 1, s.169.

rılması için 6102 sayılı TTK'nun sigortaya ilişkin hükümlerinde zamanaşımına ilişkin hangi düzenlemelerin bulunduğu tespitini gerekir.

TTK'nun sigorta bölümünde, zamanaşımını düzenleyen iki madde yer almaktadır. Bunlardan biri "Genel Hükümler" arasında yer alan 1420.madde, diğeri "Sorumluluk sigortası" kısmında 1482.maddedir. Genel Hükümlerde 1420.madde' de 1420. maddeye göre sigorta sözleşmesinden doğan bütün talepler muacceliyetinden itibaren 2 yıl ve sigorta tazminatı ile sigorta bedeline ilişkin talepler rizikonun gerçekleştiği tarihten itibaren 6 yıl geçmekle zamanaşımına uğrar. Bu maddede m.1482 hükmü saklı tutulmuştur. Sorumluluk sigortasını düzenleyen hükümler arasında yer alan 1482.madde'ye göre ise, sigortacıya karşı sigorta tazminatı talepleri sigorta konusu olaydan itibaren 10 yıl geçince zamanaşımına uğrar.

TTK'nun 1478.maddesine göre, zarar gören uğradığı zararın sigorta bedeline kadar olan kısmının tazminini sigorta sözleşmesi için geçerli zamanaşımı süresi içinde kalmak şartıyla doğrudan sigortacıdan isteyebilir. TTK m.1478'de belirtilen ".....sigorta sözleşmesi için geçerli zamanaşımı süresi içinde kalmak şartıyla.." ibaresinde yer alan zamanaşımı süresi nedir? Kanaatimizce hatalı olan TTK m.1478'in madde metninden TTK m.1420 ve m.1482 hükümlerine göre zamanaşımı süresinin belirlenmesi gerektiği anlaşılmaktadır. TTK m.1420 hükmüne göre, sigorta sözleşmesinden doğan bütün talepler muacceliyetinden itibaren iki yıl ve sigorta tazminatı ile sigorta bedeline ilişkin talepler rizikonun gerçekleştiği tarihten itibaren altı yıl geçmekle zamanaşımına uğrayacağı ifade edildikten sonra 1482.maddenin saklı olduğu belirtilmiştir. Sorumluluk sigortasında zamanaşımını düzenleyen TTK m.1482 'de sigortacıya karşı sigorta tazminatı talepleri sigorta konusu olaydan itibaren on yıl geçince zamanaşımına uğrar.

Bu durumda m.1478 metnine göre ortaya çıkan sonuç. Zarar görenin doğrudan talep hakkı, muacceliyetinden itibaren iki yılda ve rizikonun gerçekleştiği tarihten itibaren on yılda zamanaşımına uğrar. Daha önce de belirttiğimiz üzere, zarar görene karşı ifa yükümlülüğü, zarar görenin doğrudan talep hakkını kullanması sırasında devreye girdiği için, zarar görenin ifa yükümlülüğünün zamanaşımı süresinin, doğrudan talep hakkının zamanaşımı süresine göre belirlenmesi gerekir. Dolayısıyla sigortacının ifa yükümlülüğünün zamanaşımı süresi, doğrudan talep hakkının zamanaşımı süresidir. Bu fıkirden ve fakat doğrudan talep hakkını düzenleyen TTK m.1478' in hatalı metninden hareketle, TTK m.1484' deki ifa yükümlülüğünün zamanaşımı süresinin, yukarıda yapılan tespite göre iki ve on yıllık zamanaşımı sürelerine tabi olacağı sonucu çıkmaktadır ki, bu kabul edilebilir bir sonuç değildir.

Bunun sebebi, TTK m.1478' de doğrudan talep hakkının zamanaşımı süresini "sigorta sözleşmesi için geçerli zamanaşımı süresi" ne tabi kılınmış olmasıdır. Halbuki doğrudan talep hakkının zamanaşımı süresinin, zarar veren sigortalıya karşı zarar görenin sahip olduğu talep hakkının zamanaşımı süresine tabi olması gerekir. Nitekim Alman hukukunda doğrudan talep hakkını (*Direktanspruch*) düzenleyen §115 VVG hükmüne göre, zarar görenin doğrudan talep hakkının zamanaşımı süresi, sigortalıya (zarar sorumlusuna) karşı talep hakkının zamanaşımı süresiyle aynı olup, bu sürenin başladığı anda başlar, en geç zararın meydana gelmesinden sonra on yıl geçmekle sona erer.

TTK m.1478'de geçen "sigorta sözleşmesi için geçerli zamanaşımı süresi içinde kalmak şartıyla" ifadesi, bizi mecburen, doğrudan talep hakkının zamanaşımı süresinin, TTK m.1420 ve m.1482 hükümlerine göre talep hakkının muacceliyetinden itibaren iki yıl ve sigorta konusu olaydan (rizikonun gerçekleştiği tarihten) itibaren on yıl olduğu sonucuna götürmektedir. Oysa doğrudan talep hakkının zamanaşımı süresinin, Alman hukukunda § 115 VVG' de öngörüldüğü gibi, zarar veren sigortalıya karşı talep hakkının zamanaşımı süresine tabi kılınması gerekir.²⁴ Kaynak kanun Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu'nda (§ 115 Abs.3 VVG) yer alan hükümden hareketle,

²⁴ Ünün, Zarar Sigortaları, slayt 210.

doğrudan talep hakkının zamaşıımı süresinin, zarar görenin sigortalıya karşı talep hakkının zamaşıımı süresine tabi olması gerektiği görüşü, savunulabilir bir görüştür.

Kanaatimizce de doğrudan talep hakkının zamaşıımı süresinin, zarar gören üçüncü kişinin zarar veren sigortalıya karşı talep hakkının zamaşıımı süresi olması gerekir. Çünkü sigortalı zarar veren, zarar gören kişiye karşı sigorta sözleşmesi hükümlerine göre değil, sorumluluk hukuku hükümlerine göre sorumludur. Kanun hükmü gereği zarar gören bu talep hakkını zarardan sorumlu sigortalıya değil, onun sorumluluk sigortacısına karşı kullanmaktadır. Dolayısıyla doğrudan talep hakkının zamaşıımı süresinin zarar görenin sorumlu sigortalıya karşı talep hakkının zamaşıımı süresine tabi olması gerekir. Bunun sonucu olarak da zarar sorumlusuna karşı talep hakkı zamaşıımına uğramışsa, sigortacıya karşı doğrudan talep hakkının da zamaşıımına uğradığı, sigortacının bunu zarar görene karşı ileri sürebileceğinin kabulü gerekir. Zarar görene karşı sigorta sözleşmesinden doğan zamaşıımı savunması ileri sürülemezken, doğrudan talep hakkının ve zarar görene karşı ifa yükümlülüğünün zamaşıımına uğraması ileri sürülebilir bir savunmadır. Çünkü bu savunma sigorta sözleşmesinden, sigortacı ile sigorta ettiren arasındaki ilişkiden doğan bir savunma değildir. Tamamen farklı olarak zarar gören ile zarar veren arasındaki sorumluluk ilişkisinden doğan bir savunmadır. Sorumluluğun zamaşıımına uğramış olması, zarar veren sorumlu tarafından ileri sürülebilirken, onun zorunlu sorumluluk sigortacısı tarafından da ileri sürülebilmelidir. Bu sebeple kanaatimizce TTK m.1484' deki zarar görene karşı zorunlu sorumluluk sigortacısının ifa yükümlülüğünü sınırlayan unsurlardan biri de, zarar sorumlusuna karşı talep hakkının zamaşıımı süresidir.

Özetle doğrudan talep hakkının zamaşıımı süresinin, zarar görenin sigortalıya karşı talep hakkının zamaşıımı süresine tabi olması gerekir. Dolayısıyla TTK m.1484' de öngörülen sigortacının zarar görene karşı ifa yükümlülüğünün de bu zamaşıımı süresi içinde mevcut olduğu, sigortalı zarar verene karşı talep hakkının, aynı zamanda doğrudan talep hakkının zamaşıımına uğramış olması halinde, zorunlu sorumluluk sigortacısının TTK m.1484'e göre ifa yükümlülüğü de ortadan kalkar.

Ancak TTK m.1478' de kanun koyucu, § 115 Abs.3 VVG' deki düzenlemeye (doğrudan talep hakkının, sigortalıya karşı talep hakkının zamaşıımı süresi içinde kullanılması gerektiği) yer vermemiştir. Aksine TTK m.1478' de açıkça doğrudan talep hakkının, "sigorta sözleşmesi için geçerli zamaşıımı süresi içinde kalmak şartıyla." kullanılabileceği ifadesine yer vermesi sebebiyle, TTK m.1478 metni böyle kaldığı sürece doğrudan talep hakkının zamaşıımı süresini, zarar görenin sigortalıya karşı talep hakkının zamaşıımı süresine tabi tutmak mümkün gözükmemektedir. TTK m.1478'in bu hatalı metni değiştirilmediği sürece, doğrudan talep hakkının zamaşıımı süresinin muacceliyet tarihinden itibaren iki yıl ve sigorta konusu olaydan itibaren on yıldır. Bunun sonucunda da zorunlu sorumluluk sigortasında, sigortacının zarar görene karşı ifa yükümlülüğünün de bu iki ve on yıllık zamaşıımı sürelerine tabi olduğunu iddia etme imkanı vardır.

Bu hatadan ilk fırsatta madde metninde değişiklik yapılarak dönülmesi gerekir. Böyle bir değişiklik yapılmadığı sürece, kendi sigortalısına karşı ifa yükümlülüğünden kurtulmuş, ancak TTK m.1484/f.1 gereği bu durumu zarar görene karşı ileri süremeyen sigorta şirketleri, sigortalısının zamaşıımına uğramış sorumluluğu için tazminat ödemek durumunda kalabilirler.

TTK m.1478' deki bu hatalı düzenleme karşısında-düzeltilinceye kadar-, TTK m.1484 hükmündeki ifa yükümlülüğünün, zarar görenin zarar veren sigortalıya karşı talep hakkının zamaşıımı süresince var olduğu, bu zamaşıımı süresi dolduğunda sigortacının TTK m.1484' deki ifa yükümlülüğünün sona erdiği olgusundan sonuca varmak gerekir.

IV. SİGORTA SÖZLEŞMESİNİN SONA ERMESİ SEBEBİYLE ZARAR GÖRENE KARŞI İFA YÜKÜMLÜLÜĞÜNDEN KURTULMA İMKANI

1484. maddenin 2.fıkrasında; “*Sigorta ilişkisinin sona ermesi, zarar görene karşı ancak sigortacının sözleşmenin sona erdiğini veya ereceğini yetkili mercilere bildirmesinden bir ay sonra hüküm doğurur*” ifadesine yer verilmiştir. Madde gerekçesine göre, “*Tasarının ikinci fıkrası ile getirilen düzenlemeyle de denetimi destekleyici ve hatta kolaylaştırıcı bir mekanizma yaratılmak istenmiştir.*”²⁵ Bu hükümden zorunlu sorumluluk sigortasında, sigorta sözleşmesinin sona ermesi halinde, sigortacının zarar görene karşı ifa yükümlülüğünden kurtulabileceği, ancak bunun için sona ermenin yetkili makama bildirilmesi ve bu bildirimden itibaren de bir aylık sürenin geçmesi gerektiği anlaşılmaktadır.

Bu durumda sigortacı, sözleşme sona erse bile, yetkili mercilere bu hususu bildirmedeği sürece sorumludur. Sürenin sona ereceğini yetkili mercilere bildirdiği ihtimalde ise, bildirim tarihinden bir ay süreyle sorumluluğu devam eder; bir ayın sonunda ifa yükümlülüğü sona erer.

Sözleşmenin sona ermesi kavramı içine, sözleşmenin yokluğu hallerini ve sözleşmenin süresinin sona ermesi hali de dahil olmalıdır. TTK m.1484 hükmünde, sözleşmenin yokluğu ve sözleşme süresinin dolmasına ilişkin bir açıklamaya yer verilmiştir. Ancak § 117 VVG hükmünde (§ 158c Abs.2 a.F.VVG hükmünde sadece sözleşmenin süresinin sona ermesi), her iki halin de sözleşmenin sona ermesi kavramına dahil olduğu açıklanmıştır. TTK m.1484/f.2’de “sözleşmenin sona ermesi” ibaresi kullanılmasına karşın, § 117 Abs.2 VVG’ de “*Sigorta ilişkisinin yokluğu veya sürenin sona ermesiyle sonuçlanan bir durum*” ibaresi kullanılmıştır. Ayrıca “*sözleşme süresinin dolması*”nın da aynı sonucu doğuracağı açıklamasına yer verilmiştir. TTK m.1484/f.2’de yer alan “sözleşmenin sona ermesi” kavramı, yokluk ve sürenin sona ermesi hallerini de kapsayacak şekilde yorumlanmalıdır.

TTK m.1484/f.2 hükmü, sadece sözleşmenin sona ermesi halinde yetkili mercilere bildirimde bulunarak zarar görene karşı yükümlülüğünden kurtulma imkanı vermektedir. Yoksa sözleşmeye veya kanun hükümlerine göre, sigortacının sigortalıya karşı tazmin yükümlülüğünden tamamen veya kısmen kurtulduğu, -ancak aradaki sözleşme varlığını koruduğu sürece-, yetkili mercilere bildirimde bulunarak, zarar görene karşı sorumluluktan kurtulma imkanı yoktur. Başka bir ifadeyle, sözleşmenin sona ermesi (yokluk, fesh, cayma, sürenin bitmesi), yetkili makama bildirimde bulunarak sorumluluktan kurtulma imkanını kullanabilmenin ön şartıdır. Sözleşme devam ediyorsa, sigortacının yetkili yere bildirimde bulunmasının ifa yükümlülüğünü kaldıran bir etkisi bulunmamaktadır.

TTK m.1484/f.2’deki şartların gerçekleşmesi–yani sözleşmenin sona ermesi ve bunun yetkili makama bildirilmesinden itibaren bir ayın geçmesi- halinde sigortacı, zarar görene karşı ifa yükümlülüğünden kurtulabilmektedir. Bu sigortacıya tanınmış önemli bir imkandır. Ancak sigortacının bu imkanı kullanabilmesi için şart teşkil eden bildirim yükümlülüğünü yerine getirmek üzere başvuracağı “yetkili makam”ın neresi olduğu hususu, madde metninde belirlenmemiştir.²⁶

§ 117 Abs.2 VVG’de son cümlede (§ 158c Abs.2 a.F.VVG’de de) “*Bildirimini tebliği cümle bire göre yetkili yer belli değilse, bu fıkra hükümleri geçerli değildir.*” hükmüne yer verilmiştir. Bu hüküm gereğince, yetkili makamın belirlenmemiş olduğu

²⁵ Bkz. www.basbakanlik.gov.tr/docs/kkgm/.../madde%20gerekce.doc. Erişim Tarihi:28.06.2012; Ünan, TTK Taslağı Hakkında Düşünceler, s.171.

²⁶ Kender’e göre, hangi yetkili yere bildirileceği hususunun zorunlu sorumluluk sigortası hakkındaki kanunlarda düzenlenmesi gerekir. Bkz. Kender, Taslak Sigorta Hukuku Hükümleri, s.27.

durumda, 2.fıkra hükmü, yani sigorta sözleşmesinin sona ermesine dayanarak sorumluluktan kurtulma imkanının sigortacıya tanınmayacağı da açıklığa kavuşturulmuştur.²⁷

TTK m.1484/f.2'de buna benzer bir hüküm bulunmamakla birlikte, sonuç olarak yetkili makam belirlenmediğinde, Türk hukukunda da aynı sonuç geçerli olacaktır. Başka bir ifadeyle yetkili makam belirlenmedikçe, sigortacı sözleşmesinin sona erdiği gerekçesiyle zarar görene karşı ifa yükümlülüğünden kurtulamayacaktır. Bu sebeple sözleşmenin sona erdiği hususunun bildirileceği yetkili makamın halihazırda belirlenmemiş olması, sigortacıyı kanunda tanınan bir imkanı kullanabilmekten mahrum bırakmaktadır.

Bildirim yapılacağı yetkili makamın neresi olabileceği hususunda, sigorta mevzuatına bakılacak olursa, yetkili makamın "Sigortacılık Bilgi Merkezi" olması düşünülebilir. Zorunlu sorumluluk sigortalarından biri olan "Hekim Mali Sorumluluk Sigortası" na ilişkin olarak çıkarılan, "Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Tarife ve Talimatı"²⁸ bu konuda yol gösterici olabilir. Bu düzenlemenin 7.maddesinde, sigorta sözleşmesinin yapılması, sona ermesi, risk değişikliği gibi bilgilerin en geç yirmidört saat içinde "Sigorta Bilgi Merkezi"ne iletileceği öngörülmektedir.²⁹

Sigorta Bilgi Merkezi (SBM), Hazine Müsteşarlığı'nın 2008 tarihli Yönetmeliği³⁰ ile kurulmuştur. 2011 tarihli değişiklik³¹ adı, "Sigorta Bilgi ve Gözetim Merkezi" (SBGM) olmuştur. SBGM' de alt bilgi merkezleri olarak, TRAMER (Trafik Sigortası Bilgi Merkezi), SAGMER (Sağlık Sigortası Bilgi Merkezi), HAYMER (Hayat Sigortası Bilgi Merkezi), HATMER (Sigorta Hasar Takip Merkezi) bulunmaktadır. Ayrıca Hazine Müsteşarlığı Sigortacılık Genel Müdürlüğü veya Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketler Birliği nezdinde yetkili makam olarak yeni bir birim oluşturulabilir.

Ancak bir an önce TTK m.1484/f.2 hükmünde belirtilen, sözleşmenin sona erdiği hususunun bildirileceği yetkili makam oluşturulmalı veya neresi olduğu açıklığa kavuşturulmalıdır. Aksi takdirde 1 Temmuz 2012 tarihinde yürürlüğe giren ve tüm zorunlu sorumluluk sigortalarında uygulanacak olan TTK m.1484 hükmü karşısında, sigorta sözleşmeleri sona ermiş sigortacılar, bildirim yapılacağı makamın belirlenmemesi sebebiyle, 2.fıkra da tanınan imkandan faydalanamayacaklardır. Sözleşmeleri sona erdiği ihtimalde bile, zarar görene karşı sorumlu olmaya devam edeceklerdir.

²⁷ *Baumann./Sandkühler*, s.120.

²⁸ Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu mali Sorumluluk Sigortası Tarife ve Talimatı, RG: 21 Temmuz 2010, 27648.

²⁹ "Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu mali Sorumluluk Sigortası Tarife ve Talimatı" nın 7.maddesine göre: Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasına dair sözleşmenin yapılması, sona ermesi, risk değişikliği gibi tüm bilgiler sözleşme bazında en geç yirmidört saat içinde Sigorta Bilgi Merkezine iletilir. İletilen bilgilerin formatı Sigorta Bilgi Merkezi tarafından belirlenir. Sigorta Bilgi Merkezi, kendisine iletilen sigortalı bazındaki sözleşme bilgileri ile Sağlık Bakanlığı nezdindeki ilgili listeleri karşılaştırır. Bu sigortayı yaptırmamış olanların listesini çıkararak Sağlık Bakanlığı'na ve Hazine Müsteşarlığı'na iletir. Gereken altyapıyı kurmamış olan sigorta şirketleri gerekli bilişim altyapısını oluşturana kadar bu sigortayı yapamaz.

³⁰ Sigorta Bilgi Merkezi Yönetmeliği (RG: 09 Ağustos 2008, 26972), 13.10.1983 tarihli ve 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanununun Ek 8 inci maddesi ile Sigortacılık Kanunu'nun 24. maddesine dayanılarak hazırlanmıştır.

³¹ Sigorta Bilgi Merkezi Yönetmeliği'nde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik, RG: 03 Aralık 2011, 28131.

§ 117 Abs.4 VVG' de sigortacının malvarlığı hakkında iflasın açılması halinde, iflas memurunun durumu yetkili makama bildirmesinden itibaren bir ayın sonunda sigorta ilişkisinin sona ereceği; bildirim yapılacağı yetkili makam tayin edilmemişse, iflastan sigorta ettirenin haberdar olmasından itibaren bir ayın geçmesiyle sigorta ilişkisinin sona ereceği düzenlenmiştir. Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu'nda sigortacının iflası, genel olarak § 16 VVG' de düzenlenmiştir. § 117 Abs.6 VVG' deki sorumluluk sigortacısının iflasına ilişkin bu düzenleme, § 16 hükmüne nazaran zarar görene karşı ifa yükümlülüğünde iflasa ilişkin özel bir düzenlemedir.³² Bu özel düzenlemeye, TTK m.1484 hükmünde yer verilmemiştir.

V. SİGORTACININ TTK 1484. MADDE KAPSAMINDA ZARAR GÖRENE YAPTIĞI ÖDEME İÇİN SİGORTALISINA RÜCU HAKKI VAR MIDIR?

Zorunlu sorumluluk sigortasında sigortacı, sigortalısına karşı ödeme yükümlülüğü kısmen veya tamamen ortadan kalksa bile, zarar gören üçüncü kişinin zararını, aşgari zorunlu sigorta bedeli miktarına kadar, kanun hükmü dolayısıyla ödemek zorundadır. Ancak ödeyen sigorta şirketinin, sigortalısına/sigorta ettirene rücu edebileceğine ilişkin bir hükme bu maddede yer verilmemiştir.

TTK' nun 1484. maddesinin mehazı yürürlükten kalkan Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu'nun 158c paragrafında da sigortacının sigortalıya rücuuna ilişkin bir hüküm bulunmamaktaydı. Bu hükmün yerine yürürlüğe giren yeni 2008 tarihli Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu'nun 117. paragrafının 5.fıkrasında ise sigortacının üçüncü kişinin zararını karşıladığı ve paragraf 116'da öngörülen bir müteselsil sorumluluk bulunmadığı sürece sigorta ettirene karşı zarar gören üçüncü kişinin talebinin sigortacıya geçeceği; bu geçişin zarar gören üçüncü kişinin zararına olamayacağı ifade edilmiştir.³³

Bu itibarla Alman hukukunda da zorunlu sorumluluk sigortasında sigortalıya karşı ifa yükümlülüğünden kurtulmuş sigortacının zarar görene karşı yükümlülüğünün devamı sebebiyle yaptığı ödemeyi, zarar görenin yerine geçerek sigortalıya/sigorta ettirene rücu edebileceği hususu ilk kez 2008 tarihinde yürürlüğe giren § 117 Abs.5 VVG' de açıklığa kavuşturulmuştur.

Ancak § 117 Abs.5 VVG' deki kanuni hak geçişi, genel hükümlerde yer alan § 86 VVG'deki kanuni halefiyetten farklı olarak, sigortacı sigorta ettirene değil, zarar görene halef olmaktadır. Bu istisnai bir durumdur. Çünkü normal şartlarda sigortacının sigorta sigortalısına (§ 86 VVG' de sigorta ettirene) halef olarak, zarar sorumlusuna rücu etmesi gerekir. Bu sebeple sigortacının zarar görene halef olması ve sigorta ettirene rücu edebilmesi olgusu, sigortacının kanuni halefiyeti kavramına terstir. Buna karşılık zorunlu sorumluluk sigortasında, sigortalısına karşı ifa yükümlülüğünden kurtulmuş sigortacı, kamu düzeni mülahazalarıyla öngörülmuş kanuni zorunluluk sebebiyle zarar görenin zararını tazmin ettiğinde, zarar görene halef olabilmesi ve sigortalıya rücu edebilmesi kabul edilmektedir. Alman kanun koyucusu bu hususu § 117 Abs.5'de açıklığa kavuşturmuştur.

Alman hukukundaki görüşe göre, sigortacı, üçüncü kişiye karşı ileri sürebileceği bir savunma sebebiyle, zarar görenin talebini geri çevirebiliyorsa, yani üçüncü kişiye karşı ifa yükümlülüğünden kurtulmuşsa, buna rağmen ödemişse rücu hakkını elde

³² Schwintowski/Brömmelmeyer, s.999.

³³ § 117 Abs.5 VVG hükmü: "Soweit der Versicherte den Dritten nach den Absätzen 1 bis 4 befriedigt und ein Fall des §116 nicht vorliegt, geht die Forderung des Dritten gegen den Versicherungsnehmer auf ihn über. Der Übergang kann nicht zum Nachteil des Dritten geltend gemacht werden.". Schwintowski, Brömmelmeyer, s.975.

edemeyecektir. Sigortacının § 117 VVG kapsamında yaptığı bir ödeme dolayısıyla rücu hakkını elde edebilmesi için, sigortacının kendisine yöneltilen talebi durduramaması gerekir. Eğer kendisine yöneltilen talebi, -başka bir zarar sigortacısı veya SGK tarafından zararın karşılanabileceği, kasta ilişkin muafiyet hali, üstlenilen riskler dışındaki risklerden zararın doğduğu veya asgari sigorta bedeli gibi- savunmalarla durdurma imkanına sahip olduğu halde ödemişse, kanuni halefiyet gerçekleşmez.³⁴

İç ilişkide sigortalısına karşı yükümlüğünden kurtulmuş olmasına karşı, dış ilişkide zarar görene karşı ifa yükümlülüğü kanunen devam emesi sebebiyle zarar gören üçüncü kişinin zararını tazmin eden zorunlu sorumluluk sigortacısı, iç ilişkide sigortalısına karşı rücu hakkı elde eder. Bu hak geçişinin temeli § 426 Abs.1 S.1 BGB' dir. Sigortacının zarar göreni tatmin etmesiyle, zarar görenin zarar veren sigortalıya karşı talep hakkı sigortacıya geçer. § 426 Abs.1 S.2 BGB³⁵ Sigortacının sigorta ettirene veya birlikte sigortalıya karşı rücu hakkını elde edebilmesi için;

1- Sigorta ettirene veya birlikte sigortalıya karşı iç ilişkide/sigorta sözleşme ilişkisinde ifa yükümlülüğünden kurtulmuş olması,

2- Zarar görenin doğrudan talep hakkını düzenleyen hükümler çerçevesinde zarar gören üçüncü kişiye karşı yükümlü (*gleichzeitiger Verpflichtung*) olması,

3- Sigorta ettiren veya birlikte sigortalının üçüncü kişi karşısında sorumluluk hukuku anlamında borçlu olması, gerekir.³⁶

TTK m.1484 hükmünde, sigortacının zarar görene halef olacağı ve sigorta ettirene/sigortalıya rücu edebileceğine ilişkin bir açıklama bulunmamakla birlikte, aynı esasın Türk hukukunda da kabul edilmesi gerekir.³⁷ Nitekim 28.05.2005 Tarihli TTK Tasarı Taslağında (m.1459),³⁸ 6102 sayılı TTK' da sorumluluk sigortasında halefiyeti düzenleyen m.1481'in ilk metninde, sigortacının "sigortalının veya zarar gören kişinin" yerine geçeceği ifadesine yer verilmişti. Ancak ağır eleştirilerden³⁹ sonra TTK m.1481' de sigortacının zarar gören kişiye halef olacağını belirten ifade Taslak metninden çıkarılmıştır. Eleştirilerde de belirtildiği gibi, sigortacının sorumluluk sigortasında zarar görene halef olarak, sigortalısına rücu edebilmesi, sadece zorunlu sorumluluk sigortalılarında, sigortalısına karşı ifa yükümlülüğünden kurtulmuş olmasına rağmen zarar görene karşı sorumlu tutulan ve bu sebeple zarar görene ödeme yapan sigortacı için istisnaen tanınmalıdır. İşte sigortacının zarar görene halef olabileceği istisnai durum TTK m.1484' deki durumdur. Bu sebeple m.1484' de açık hükümle sigortacının zarar görene halef olarak sigorta ettirene rücu edebileceğine ilişkin bir hükme yer verilmemesi uygun olmamıştır.

6102 sayılı TTK'nun 01.07.2012 tarihinde yürürlüğe girmesinden önce, sigortacının sigortalısına karşı ifa yükümlülüğünden tamamen veya kısmen kurtulduğu durumda zarar görene ödeme yükümlülüğü, sadece KTK'nun 95.maddesinin 1.fıkrasında, zorunlu mali mesuliyet sigortasında (Trafik Sigortasında) öngörülmüştü. Ancak beraberinde KTK m.95/f.2' de, ödemede bulunan sigortacının, sigorta sözleşmesine ve bu sözleşmeve ilişkin kanun hükümlerine göre, tazminatın kaldırılmasını veya azaltılmasını sağlayabileceği oranda sigorta ettirene başvurabileceği hususu da, yani sigortacının rücu hakkı da düzenlenmişti. Aynı esas, Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası (Trafik Sigortası) Genel Şartları B.4 hükmünde de kabul edilmiş

³⁴ Schwintowski/Brömmelmeyer, s.1000.

³⁵ Terbille, M.: Münchener Anwalts Handbuch Versicherungsrecht, München 2008, s.772.

³⁶ Terbille, s. 772.

³⁷ Ünan, TTK Taslağı Hakkında Düşünceler, s.166-168; Uluğ, s.212.

³⁸ Kender, Taslak Sigorta Hukuku Hükümleri, s.26, s.27.

³⁹ Ünan, TTK Taslağı Hakkında Düşünceler, s.166

ve sigortacının sigorta ettirene rücu hakkı tanınarak, bu hallerin neler olduğu ayrıntılı olarak sayılmıştır.

Şimdi ise TTK m.1484 hükmünde tüm zorunlu sorumluluk sigortaları bakımından, sigortacının sigortalısına karşı ödeme yükümlülüğünden kurtulsa da zarar görene karşı sorumlu olmaya devam edeceği kuralı getirilmiştir. Kamu mülahazaları ve zarar görenin mağduriyetinin giderilmesi düşünceleriyle zorunlu sigortalarda sigortacıya getirilen bu mutlak ödeme yükümlülüğünün beraberinde, ödemeyi yaptıktan sonra zarar görene halef olarak, sigorta ettirene/sigortalıya rücu imkanının TTK m.1484 hükmünde tanınmaması önemli bir eksikliktir.

Sigorta şirketleri, anonim şirket şeklinde kurulmuş birer ticaret şirketi olup, zarar görenlerin zararını karşılayan bir fon konumuna sokulmamalıdır. TTK m.1483 hükmünde de öngörüldüğü üzere, sigorta şirketleri faaliyet gösterdikleri branşlardaki zorunlu sigortaları yapmaktan kaçınamazlar. O halde sigorta şirketlerine hem zorunlu sigorta sözleşmesini akdetme, hem de o zorunlu sigorta sözleşmesi dolayısıyla sigorta ettirene ödeme yükümlülüğü kısmen veya tamamen kalksa da zarar görenin zararını karşılama konusunda yükümlülük öngörülürken, bunun tamamlayıcısı bir hukuki unsur olarak, zarar görenin sigorta ettirene/sigortalıya karşı talep hakkının sigortacıya geçeceği esasının da öngörülmesi gerekirdi.

Şu anda TTK m.1484' de sigortacının rücu hakkını öngören bir hüküm bulunmamakla birlikte, sigortacının sigortalısına karşı ödemekle yükümlü değilken, zarar görene ödemesi durumunda, sigortalıya rücu etmeye hakkı olduğu hususunun, hem bu maddenin gerekçesinde atıfta bulunduğu KTK m.95/f.2 hükmüne, hem de § 117 Abs.5 VVG hükmüne ve tabi genel hükümlere dayanarak kabul edilmesi gerekir. Ancak zorunlu sorumluluk sigortacısının sigortalıya karşı ifayla yükümlü olduğu durumda, ifa yükümlülüğü miktarınca sigortalısına rücu hakkının olmayacağı hususu da gözden kaçırılmamalıdır.

VI. SOSYAL GÜVENLİK KURUMU ÖDEMELERİNİN SİGORTACININ TTK 1484. MADDEDEKİ İFA YÜKÜMLÜLÜĞÜNE ETKİSİ

TTK' nun 1484. maddesinin 3.fikrasında, “*Zarar, sosyal güvenlik kurumları tarafından karşılandığı ölçüde sigortacının sorumluluğu sona erer.*” hükmüne yer verilmiştir. Maddenin Gereğesi'nde “*....Diğer taraftan, sorumluluk sigortaları zarar sigortası niteliğinde olduğundan ve zarar da bir kez tazmin edileceğinden, zararın bir şekilde giderilmiş olması sigortacının sorumluluğunu da o oranda sona erdirir.*”⁴⁰ açıklaması yer almaktadır. Sorumluluk sigortası, zarar sigortası niteliğinde olduğu ve tazmin ilkesi gereği zarar bir kez tazmin edilebileceğinden, sosyal güvenlik kurumu (SGK) tarafından zarar tazmin edildiği oranda sigortacının sorumluluğunun sona ermesi doğaldır.⁴¹

Bu konuya ilişkin olarak, gerek 1484. maddenin kaynağı yürürlükten kalkan Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu'nun 158c paragrafının 4.fikrasında, gerekse yeni 2008 tarihli Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu'nun 117. paragrafının 3.fikrasının 2.cümlesinde şu hüküm mevcuttur: “*Üçüncü kişi zararını bir diğer zarar sigortacısından veya bir sosyal sigorta kurumundan talep edebileceğinden, sigortacı ifadan kurtulur.*”⁴² § 117 Abs.3 S.2 VVG' de geçen “alabildiği” ifadesinden, zarar gören zara-

⁴⁰ Bkz. www.basbakanlik.gov.tr/docs/kkgm/.../madde%20gerekce.doc. Erişim Tarihi:28.06.2012.

⁴¹ Çeker, s.265.

⁴² § 158c Abs.4 a.F.VVG hükmüyle ve § 117 Abs.3, S.2 VVG hükmü aynıdır: *Er ist leistungsfrei, soweit der Dritte Ersatz seines Schadens von einem anderen Schadensversicherer oder von einem Sozialversicherungsträger erlangen kann..*

rını sosyal güvenlik kurumundan henüz almadığı, ancak almaya muktedir olduğu, alabilme imkanı bulunduğu takdirde de sigortacının zarar görene karşı ifa yükümlülüğünden kurtulacağı anlamı çıkmaktadır.

§ 158c Abs.4 a.F.VVG ve §117 Abs.3 S.2VVG' deki sigortacının zarar görenin zararını bir başka zarar sigortacısından (*Schadensversicherer*) veya sosyal sigorta yükümlüsünden (*Sozialversicherungsträger*) tazmin edebildiği ölçüde sorumluluğundan kurtulacağına ilişkin hüküm, sigortacının zarar görene karşı ileri sürebileceği bir itirazdır. Bu itiraz, Alman Sigorta Hukuku Doktrininde⁴³ ve Alman Yüksek Mahkemesi kararlarında⁴⁴ “*Verweisungsprivileg*” (gönderme imtiyazı) olarak isimlendirilmektedir. Ayrıca 1.1.2008 tarihinde yürürlüğe giren yeni § 117 Abs.3 S.2 VVG' nin Gerekesi'nde de kanun koyucu “*Verweisungsprivileg*” kavramına yer vermiştir.⁴⁵

Gönderme imtiyazının (*Verweisungsprivileg*) tanınmasının sebebi, Alman doktrininde şu şekilde açıklanmıştır: “Zorunlu sorumluluk sigortası, zarar gören üçüncü kişinin finansal sıkıntıya maruz kalmasında özel bir şekilde korunması için gereklidir. Bundan dolayı zorunlu sorumluluk sigortacısı iç ilişkide sigorta ettirene veya birlikte sigortalıya karşı ifa yükümlülüğünden kurtulmuş da olsa, zarar gören zorunlu sorumluluk sigortacısı karşısında tazminat talep hakkını elde edebilmelidir ve sigortacı ödemek zorundadır. Zarar gören üçüncü kişi için kanunda öngörülen bu özel koruma, zarar görenin tazminat talebini, diğer bir zarar sigortacısından veya sosyal sigorta yükümlüsünden talep edebiliyorsa, artık gerekli değildir. Bu durumda iç ilişkide sigorta ettirene karşı ifadan kurtulmuş zorunlu sorumluluk sigortacısı, zarar görenin diğer bir zarar sigortacısına veya sosyal sigorta yükümlüsüne gönderebilir (*kann verweisen*). Bu kural, sadece diğer zarar sigortacısının veya sosyal sigorta yükümlüsünün, ifadan kurtulmuş zorunlu sorumluluk sigortacısına rücu edebileceği anlamına gelmez.”⁴⁶

§ 117 VVG' de sosyal güvenlik kurumundan başka diğer bir zarar sigortacısından zararın karşılanabilmesinden bahsedilmektedir. Burada bahsedilen “Zarar sigortacısı” (*Schadensversicherer*) mutlaka bir sorumluluk sigortacısı olmak zorunda değildir. Zarar sigortası kapsamında herhangi bir mal sigortacısı (örneğin, kasko sigortacısı, emtia nakliyat sigortacısı) olabilir.⁴⁷

Türk hukukunda zarar görenin zararının diğer bir zarar sigortacısından karşılanabilmesi ihtimaline hükümde yer verilmemiştir.⁴⁸ Bu ibareye yer verilmemiş olması, kanun koyucunun, zarar görenin talebinin sorumluluk sigortacısı tarafından zararını diğer zarar sigortacısına gitmesi şeklinde geri çevirmesini istemediği şeklinde yorumlanabilir. Dolayısıyla zarar görenin doğrudan talep hakkıyla karşılaşan zorunlu sorumluluk sigortacısı, zararın bir başka zarar sigortacısı tarafından karşılanabildiği ölçüde, bu hususu ileri sürerek ödemekten kaçınamayacaktır. Ancak zorunlu sorumluluk sigortası da bir zarar sigortası olması itibarıyla, zarar gören diğer bir zarar sigortacısından zararını tazmin etmişse, bu ölçüde sorumluluk sigortacısının “Tazmin İlkesi” sebebiyle TTK m.1484/f.3 kapsamında, zarar görenin talebini geri çevirebilmesi gerekir.

⁴³ Klotmann, M. (Koch, R./Martin, N./Dress, H.) : Der Regress des Kraftfahrt-Haftpflicht-Versicherers nach der VVG-Reform, Aktuelle Probleme des Versicherungsvertrags-und Vermittlerrechts, Bd.1, Karlsruhe 2010, s.161; Schwintowski/Brömmelmeyer, s.983; Terbille, s.771.

⁴⁴ BGHZ 25, 322, NJW 1957, 1876; BGH VersR 1975, 558; VersR 1976, 235.

⁴⁵ (BT-Drucksache 16/3945, s.89), <http://dipbt.bundestag.de/dip21/btd/16/039/1603945.pdf>. Erişim Tarihi: 28.05.2012.

⁴⁶ Schwintowski/Brömmelmeyer, s.983, 987.

⁴⁷ Schwintowski/Brömmelmeyer, s.984.

⁴⁸ Ünan' a göre: “Hüküm, zarar görenin zararını yalnızca sosyal güvenlik kurumundan değil fakat başka bir sigortacıdan alabileceği hallerde de geçerli olmalıdır.” Bkz. Ünan, TTK Taslağı Hakkında Düşünceler, s.171.

Ayrıca TTK m.1484/f.3' de "sosyal güvenlik kurumları tarafından karşılandığı ölçüde" ibaresi kullanılmıştır. Madde metninde yer alan "karşılandığı ölçüde" ifadesi, zorunlu sorumluluk sigortacısının sosyal güvenlik kurumu tarafından zararın ödenmiş olmasını şart koştuğu anlamının çıkarılmasına sebep olmaktadır. Bu durumda zararın sosyal güvenlik kurumu tarafından tazmin edilebildiği ölçüde, sorumluluk sigortacısının sorumluluğunun sona ereceği, henüz zarar görenin sosyal güvenlik kurumundan talepte bulunmadığı ve kurumun tazmin etmediği aşamada sorumluluğunun da devam edeceği sonucu çıkmaktadır. Oysa § 117 Abs.3 S.2 VVG' de tazmin edilebildiği ölçüde⁴⁹ sorumluluk sigortacısının sorumluluğu sona ermektedir. Bizde TTK m.1484/f.3'te yer alan hükmü de bu şekilde, yani zarar görenin zararını bir sosyal güvenlik kurumundan "karşılandığı" şeklinde değil, "karşılanabildiği" şeklinde anlamak gerekir.

TTK m.1484/f.3 ve § 117 Abs.3 S.2 VVG'de zarar sosyal güvenlik kurumundan alınabildiği ölçüde sigortacıya tanınan zarar görenin talebini geri çevirme imkanı (*Verweisungsprivileg*), zarar miktarının zorunlu sigorta bedelini geçtiği takdirde ve oranda ortadan kalkar. Bu takdirde sigorta ettiren zararın bir kısmını sosyal güvenlik kurumundan bir kısmını da zorunlu sorumluluk sigortacısından talep edebilir.

TTK m.1484/f.3' de yer alan, SGK tarafından zarar ödendiği takdirde sigortacının sorumluluğunun sona ereceğine ilişkin hüküm, sadece sigortacının sigortalıya karşı ifa yükümlülüğünden kurtulduğu halde uygulanacak bir hükümdür.⁵⁰ Başka bir ifadeyle sigortalısına karşı ifa yükümlülüğünden kurtulmuş olan sigortacı, sigortanın zorunlu sorumluluk sigortası olması itibarıyla, zarar görenin korunması düşüncesiyle kanun koyucu tarafından TTK m.1484/f.1' e göre zarar görene karşı sorumlu tutulurken, zarar gören zararını SGK' dan tahsil ettiği takdirde, sigortalısına karşı sorumluluktan kurtulmuş sigortacıya karşı zarar görenin başvurma hakkı ortadan kalkar.⁵¹

TTK' nun 1484. maddesinin 3.fıkrasında yer alan hüküm, bir zarar sigortası olan zorunlu sorumluluk sigortasında tazmin ilkesinin geçerli olduğunu, aynı zarar için birden fazla tazminat alınamayacağını ifade etmektedir. Bu sebeple 1484/f.3'de SGK'nun tazminat ödemesinin zorunlu sorumluluk sigortacısı tarafından ileri sürülebilmesi için, SGK'nun yaptığı ödemenin zarar sigortası kalemlerine ilişkin bir ödeme olması gerekir. SGK tarafından yapılan ödemenin bir zarar sigortası kalemi olup olmadığını anlayabilmek için, yapılan ödemenin SGK'ya rücu hakkı verip vermediğine bakmak gerekir.⁵² SGK'nın rücu edebildiği ödemeleri zarar sigortası ödemesidir ve aynı zarar için zorunlu sorumluluk sigortacısından tazminat talebinin TTK m.1484/f.3 hükmüne göre geri çevrilmesi imkanını sigortacıya verir. Buna karşılık SGK, yaptığı ödemeyi rücu edemiyorsa yaptığı ödeme bir can sigortası kalemidir ve TTK m.1484/f.3 kapsamında sigortacı, SGK ödemesini göstererek tazminat talebini geri çeviremez.

TTK m.1484/f.3' de öngörülmuş hüküm gereğince, SGK tarafından zarar karşılandığı ölçüde sigortacının zarar görene karşı sorumluluğunun sona ermesinin sebebi, zaten esasen sigortacının kendi sigortalısına karşı herhangi ödeme yükümlülüğünün bulunmayışıdır. Buna karşılık eğer sigortacı sigorta ettirene karşı ifa ile yükümlü ise, sigortacının sorumluluğu sona ermez, zarar görene ödeme yapan SGK kurumuna karşı devam eder. Bu takdirde, zarar görenin zararını karşılayan SGK sigortalısına karşı ifa

⁴⁹ Alman kanun koyucusu, bunu § 117 Abs.4' de ".....soweit der Dritte Ersatz.....erlangen kann." şeklinde ifade etmiştir.

⁵⁰ Ünan, TTK Taslağı Hakkında Düşünceler, s.171.

⁵¹ Ünan, TTK Taslağı Hakkında Düşünceler, s.171.

⁵² Ünan, S.: Ölüm ve Sakatlıklarda Özel Sigortaların Sorumluluğu Nedir?, <http://www.sigortahabergazete.com/2011/06/08/olum-ve-sakatliklarda-ozel-sigortalarin-sorumlulugu-nedir/>. Erişim Tarihi: 05.05.2012.

ile yükümlü sigortacıya rücu edebilir. Bu iki durum birbirine karıştırılmamalıdır. Uygulamada herhangi bir tereddüte yol açmamak için, TTK m.1484'de SGK 'nın zarar görene karşı sorumluluktan kurtulan sigortacıya rücu edemeyeceğine ilişkin açık hüküm konulması uygun olurdu.

Zorunlu sorumluluk sigortacısının zarar görenin talebini TTK m.1484/f.3 hükmüne dayanarak geri çevirebilmesi için:

1. Zorunlu sorumluluk sigortacısının sigortalısına karşı ifa yükümlülüğünün kalkmış olması: zorunlu sorumluluk sigortacısının sigortalısına karşı halen ifa ile yükümlü ise, bu takdirde SGK'nun sigortalıya yaptığı veya yapacağı zarar ödemesine dayanarak, zarar görenin talebini geri çeviremez. Sigortacı, SGK'ya karşı sorumluluğu devam eder ve SGK yaptığı zarar ödemesi için sigortacıya rücu edebilir. Sigortacı sigortalıya karşı ifa ile yükümlü değilse, sigortalıya ödeme yapan SGK, sigortacıya rücu edemez.

2. SGK tarafından yapılan ödemenin zarar karşılığı ödeme olması: SGK tarafından yapılan ödeme zarar sigortası kalemine ilişkin bir ödeme değilse, sigortacı bu ödemeye dayanarak zarar görenin talebini geri çeviremez. SGK'nın yaptığı ödemenin, zarar karşılığı bir ödeme olup olmadığının tespiti için, BK'nun 55.maddesinin 1.fıkrası⁵³ belirleyici olacaktır. Bu hükmeye göre, SGK'nın kısmen veya tamamen rücu edilemeyen SGK ödemeleri can zararları karşılığı olan tazminattan indirilemez. BK m.55/f.1 ışığında SGK'nun rücu edebildiği ödemeler zarar karşılığı ödeme, rücu edemediği ödemeler zarar karşılığı olmayan tutar ödemesi sayılır.⁵⁴

3. SGK'nın yaptığı ödeme zarar görenin zararını tamamen tazmin etmiş olması: Zarar görenin zararı SGK'nın yaptığı ödeme ile tamamen tazmin edilmemişse, kalan zararı için zorunlu sorumluluk sigortacısına TTK m.1484/f.1' e dayanarak müraعات edebilir. Bu takdirde kendi sigortalısına karşı ödeme yükümlülüğünden kurtulmuş olan zorunlu sorumluluk sigortacısı, SGK'nın yaptığı ödeme sebebiyle TTK m.1484/f.3 hükmünden faydalanarak, zarar görene ödeme yapmaktan kaçınamaz.

Özetle TTK m.1484/f.3' de “*Zarar, sosyal güvenlik kurumları tarafından karşılandığı ölçüde sigortacının sorumluluğu sona erer.*” hükmü, sadece bir zorunlu sorumluluk sigortasında sigortalısına karşı ödeme yükümlülüğünden kurtulmuş sigortacının zarar görenin zararını SGK tarafından karşılandığı ihtimalde kullanılacak bir savunmadır. Yoksa sigortalısına karşı ödeme yükümlülüğü devam eden zorunlu sorumluluk sigortacısının dayanabileceği bir savunma değildir.

VII. TTK m.1484/f.3 HÜKMÜNÜN 6111 S. KANUN'UN 59. ve GEÇİCİ 1. MADDELERİYLE DEĞİŞTİRİLMİŞ KTK m.98 HÜKMÜYLE İLİŞKİSİ

25.02.2011 tarihli, 27857 Mükerrer Sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan ve Kamuoyunda “Torba Yasa” olarak da anılan 6111 sayılı “Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması İle Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ve Diğer Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun” un 59. ve Geçici 1.maddeleriyle 2918 sayılı KTK' nun 98.maddesi başlığıyla birlikte değiştirilmiştir.

⁵³ BK m.55/f.1' e göre, “Destekten yoksun kalma zararları ile bedensel zararlar, bu Kanun hükümlerine ve sorumluluk hukuku ilkelerine göre hesaplanır. Kısmen veya tamamen rücu edilemeyen sosyal güvenlik ödemeleri ile ifa amacını taşımayan ödemeler, bu tür zararların belirlenmesinde gözetilemez; zarar veya tazminattan indirilemez. Hesaplanan tazminat, miktar esas alınarak hakkaniyet düşüncesi ile artırılmaz veya azaltılmaz.”

⁵⁴ Ünan, S.: Ölüm ve Sakatlıklarda Özel Sigortaların Sorumluluğu Nedir?, <http://www.sigortahabergazete.com/2011/06/08/olum-ve-sakatliklarda-ozel-sigortalarin-sorumlulugu-nedir/> Erişim Tarihi: 05.05.2012.

“Sağlık Hizmet Bedellerinin Ödenmesi” başlığını taşıyan yeni KTK m.98/f.1 ve 2 hükümlerine göre, “Trafik kazaları sebebiyle üniversitelere bağlı hastaneler ve diğer bütün resmî ve özel sağlık kurum ve kuruluşlarının sundukları sağlık hizmet bedelleri, kazazedinin sosyal güvencesi olup olmadığına bakılmaksızın Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından karşılanır.”

Trafik kazalarına sağlık teminatı sağlayan zorunlu sigortalarda; sigorta şirketlerince yazılan primlerin ve Güvence Hesabınca tahsil edilen katkı paylarının % 15'ini aşmamak üzere, münhasıran bu teminatın karşılığı olarak Hazine Müsteşarlığınca sigortacılık ilkeleri çerçevesinde maktu veya nispi olarak belirlenen tutarın tamamı sigorta şirketleri ve 3/6/2007 tarihli ve 5684 sayılı Sigortacılık Kanununun 14 üncü maddesinde düzenlenen durumlar için Güvence Hesabı tarafından Sosyal Güvenlik Kurumuna aktarılır. Söz konusu tutar, ilgili sigorta şirketleri için sigortacılık ilkelerine göre ayrı ayrı belirlenebilir. Aktarım ile sigorta şirketlerinin ve Güvence Hesabının bu teminat kapsamındaki yükümlülükleri sona erer. Hazine Müsteşarlığının bağlı bulunduğu Bakanlık teklifi üzerine Bakanlar Kurulu söz konusu tutarı % 50'sine kadar artırmaya veya azaltmaya yetkilidir.”⁵⁵

6111 sayılı Kanunu, Geçici 1.maddesine göre de,

“(1) Bu Kanunun yayımlandığı tarihten önce meydana gelen trafik kazaları nedeniyle sunulan sağlık hizmet bedelleri Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından karşılanır. Söz konusu sağlık hizmet bedelleri için bu Kanunun 59 uncu maddesine göre belirlenen tutarın % 20'sinden fazla olmamak üzere belirlenecek tutarın üç yıl süreyle ayrıca aktarılmasıyla anılan dönem için ilgili sigorta şirketleri ve Güvence Hesabının yükümlülükleri sona erer. Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Sağlık Bakanlığı ve Sosyal Güvenlik Kurumunun görüşü alınarak Hazine Müsteşarlığınca belirlenir.

(2) Bu Kanunun yayımlandığı tarihten itibaren altı ay içinde Sağlık Bakanlığı Trafik Hizmetleri Döner Sermaye İşletme Müdürlüğü'nün trafik kazalarından kaynaklanan tedavi giderlerinin tahsili için kurduğu sistem mevcut haliyle Sosyal Güvenlik Kurumuna devredilir. Trafik Hizmetleri Döner Sermaye İşletme Müdürlüğü'nün tasfiyesine ilişkin iş ve işlemler aynı tarih itibarıyla Sağlık Bakanlığınca gerçekleştirilir.”⁵⁶

6111 sayılı Kanunun Geçici 1.maddesine ve KTK'nun 98. maddesine dayanarak, trafik kazaları nedeniyle ilgililere sunulan sağlık hizmet bedellerinin tahsiline ilişkin usul ve esasların belirlenmesi amacıyla “Trafik Kazaları Nedeniyle İlgililere Sunulan Sağlık Hizmet Bedellerinin Tahsiline İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik (Yönetmelik)” (RG: 27.08.2011, 28038)⁵⁷ çıkarılmıştır.

Bu düzenlemeler birlikte değerlendirildiğinde, kanun koyucunun trafik kazalarından doğan sağlık giderleri için ayrı bir sistem oluşturduğu görülmektedir. Ancak bu sistem, sadece trafik kazalarından doğan sağlık giderleri ve Zorunlu Trafik Sigortası, Zorunlu Taşımacılık Sigortası ve Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası poliçeleri bakımından söz konusudur. Bu sistemde sigorta şirketleri, Zorunlu Trafik Sigortası, Zo-

⁵⁵www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/02/20110225m1.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/02/20110225m1.htm. Erişim Tarihi: 08.05.2012.

⁵⁶www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/02/20110225m1.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/02/20110225m1.htm. Erişim Tarihi: 08.05.2012.

⁵⁷http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/08/20110827.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/08/20110827.htm. Erişim Tarihi: 29.06.2012.

runlu Taşımacılık Sigortası ve Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası poliçelerinden tahsil ettikleri primlerin KTK m.98, Geçici m.1 ve Yönetmelik m.8 hükümleri uyarınca aktarımı sağlandığında, trafik kazalarından doğan sağlık giderleri için sigortacıların sorumlulukları sona erer.

Trafik kazaları için tedavi teminatı sağlayan zorunlu sigortalarda (Zorunlu Trafik Sigortası, Zorunlu Taşımacılık Sigortası ve Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası) konuya ilişkin Kanun (KTK m.98, 6111 sayılı Kanun m.59 ve Geçici m.1) ve Yönetmelik (m.8) hükümlerine göre aktarım yapıldığında, trafik kazaları için tedavi/sağlık teminatı sağlayan sigortacılar zarar görenlerin taleplerini geri çevirme imkanına sahiptirler.

KTK'un m. 98, 6111 sayılı Kanun Geçici m.1. ve Trafik Kazaları Nedeniyle ilgililere Sunulan Sağlık Hizmet Bedellerinin Tahsiline ilişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik m.4 hükümlerinde, "Trafik kazaları sebebiyle üniversitelere bağlı hastaneler ve diğer bütün resmi ve özel sağlık kurum ve kuruluşlarının sundukları tedavinin gerektirdiği tüm sağlık hizmet bedelleri, kazazedenin sosyal güvencesi olup olmadığına bakılmaksızın Kurum tarafından karşılanacağı" ifadesi kullanılmıştır. Dolayısıyla trafik kazalarında sağlık/tedavi masraflarının karşılanmasında sorumluluğu artık SGK üstlenmiştir. Bu sebeple trafik kazaları için tedavi/sağlık teminatı sağlayan zorunlu sigortalarda sigortalısına karşı ödemeyle yükümlü olmayan ancak TTK m.1484/f.1 kapsamında zarar görene karşı sorumlu tutulan sigortacılar da trafik kazasından kaynaklanan sağlık/tedavi giderleri bakımından kendisinden talepte bulunan zarar görene karşı sorumluluktan kurtulmuştur.

KTK m.98 ve 6111 sayılı Kanun Geçici m.1 ile yaratılan bu sistem, TTK m.1484/f.3'de yer alan "Zarar, sosyal güvenlik kurumları tarafından karşılandığı ölçüde sigortacının sorumluluğu sona erer." hükmüyle de örtüşmektedir. Bununla beraber TTK m.1484/f.3 hükmü, tüm zorunlu sorumluluk sigortalarında sigortacıya, zarar göreni SGK ödemesine dayanarak geri çevirebilme imkanı tanımaktadır. KTK m.98 ve 6111 sayılı Kanun Geçici m.1 hükmü ise sadece Zorunlu Trafik Sigortası, Zorunlu Taşımacılık Sigortası ve Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortasındaki sağlık/tedavi ödemeleri bakımından talepleri geri çevirme imkanı tanımaktadır.

VIII. SONUÇ

6102 sayılı TTK m.1484' de öngörülen "Zarar Görenle İlişkide İfa Yükümlülüğü", zorunlu sigortada doğrudan talep hakkını kullanan zarar görene sigortacının sigortalısına karşı kısmen veya tamamen tazminat ödeme yükümlülüğünden kurtulduğu hususunu ileri sürmesini engellemektedir. Bu maddedeki düzenlemelerin uygulanmasının ön şartı, sigortacının zarar sorumlusu sigortalısına karşı iç ilişkide ödeme yükümlülüğünden kısmen veya tamamen kurtulmuş olmasıdır. TTK m.1484 hükmü, TTK m.1486/f.2'de aksine şartın geçersiz sayıldığı emredici bir hükümdür. TTK m.1484 hükmünün kaynağını iç hukukta KTK m.95 hükmü, yabancı hukukta § 158c a.F.VVG hükmüdür. § 158c a.F.VVG hükmü, 01.01.2007 tarihinde yürürlükten kalkmış, yerine § 117 VVG hükmü getirilmiştir. Bu değişiklikten 5 yıl sonra yürürlüğe giren TTK m.1484'ün kaynağı hükme ilişkin değişikliği takip etmemesi, maddeye ilişkin en önemli olumsuzluktur. Çünkü yeni § 117 VVG'nin 2.fıkra 4.cümlesiyle, 5.ve 6.fıkra hükümleri § 115 a.F.VVG'ye göre önemli yenilikler getirmiştir.

1484/f.1 hükmüne göre zarar görene karşı ifa yükümlülüğü, zorunlu sigorta miktarına kadardır. Bu hüküm § 158c a.F.VVG ve § 117 hükümleriyle örtüşmektedir. Ancak § 158c a.F.VVG ve § 117 VVG hükümlerinde ayrıca, sigortacının ifa yükümlülüğünün zorunlu sigortada üstlenilen risklerle sınırlı olduğu da belirtilmiştir. Bu hükme TTK m.1484/f.1' de yer verilmemiştir. Ayrıca ne TTK'da ne de VVG' de ayrıca belirtilmemiş olmasına rağmen kanaatimizce olması gereken bir başka sınır da, ifa yükümlülüğünün zamanaşımı süresidir. Normal şartlarda ifa yükümlülüğünün zamana-

şımı süresi, bu yükümlülük zarar görenin doğrudan talep hakkını kullanmasıyla devreye girdiği için doğrudan talep hakkının zamanaşımı süresi olması gerekir. Doğrudan talep hakkının zamanaşımı süresi, Alman hukukunda doğru bir tespitle § 115 VVG'de zarar görenin zarar sorumlusu sigortalıya karşı talep hakkının zamanaşımı süresi olarak belirlenmiştir. Ancak Türk hukukunda hatalı bir şekilde TTK m.1478' de doğrudan talep hakkının, sigorta sözleşmesine ilişkin zamanaşımı süresinde kullanılması gerektiği ifade edildiğinden, madde metni değiştirilmediği sürece doğrudan talep hakkının zamanaşımı süresinin TTK m.1420' ye göre 2 yıl ve TTK m.1482 hükmüne göre 10 yıllık zamanaşımı süresine tabi olduğu sonucu çıkmaktadır. Doğrudan talep hakkı, zarar görenin zarar sorumlusu sigortalıya karşı sahip olduğu talep hakkını, kanun hükmü gereği doğrudan sigortacıya karşı kullanması söz konusu olduğundan, zarar veren sigortalıya karşı talep hakkının zamanaşımı süresine tabi olması gerekir. Bu sebeple TTK m.1478'deki hatalı düzenleme değiştirilerek, doğrudan talep hakkının sigortalıya karşı talep hakkının zamanaşımı süresine tabi tutulması gerekir. Bu husus TTK m.1484 hükmü gereği aslında sigortalısına karşı yükümlülüğünden kurtulmuş sigortacının zarar görene ifa yükümlülüğünün zamanaşımı süresinin belirlenmesi açısından da büyük önem taşımaktadır. Zarar görene karşı zarar veren sigortalının sorumluluğu zamanaşımına uğramışsa, artık TTK m.1484 hükmü kapsamında sigortacının da sorumluluğuna gidilememesi gerekir. Kanaatimizce ifa yükümlülüğünün zamanaşımı süresi de, sigortacının TTK m.1484 hükmüne göre olan yükümlülüğünün sınırlayan bir unsurdur. Bu arada ifa yükümlülüğünün zamanaşımı süresi (yani zarar veren sigortalıya karşı zarar görenin talep hakkının zamanaşımı süresinin), sigortacı ile sigortalı arasındaki sözleşmeye ilişkin zamanaşımı süresiyle karıştırılmamalıdır. Sigortacı ile sigortalı arasındaki iç ilişkiyi oluşturan sigorta sözleşmesinden doğan bu zamanaşımı savunması, dış ilişkide zarar gören ile zarar veren arasındaki ilişkiden doğan zamanaşımı süresinden (yani ifa yükümlülüğünün zamanaşımı süresi) farklı olarak zarar görene karşı ileri sürülebilir.

TTK m.1484' de ifa yükümlülüğünün üstlenilen riskler ve zarar görene karşı talep hakkının zamanaşımı süresiyle sınırlandırılmamış olması, sigortacının esasen iç ilişkide ödeme yükümlülüğü olmadığı halde, kanun hükmü dolayısıyla üstlenmek zorunda kaldığı sorumluluğunun genişletilmesi yönünde yorumların önünü açmıştır.

Maddenin 2.fıkrasında sigortacıya, sözleşmenin sona erdiğini yetkili makama bildirmesi ve bu bildirimden itibaren bir ay geçmesi şartıyla zarar görene karşı sorumluluktan kurtulma imkanı tanınmış olması yerindedir. Ancak madde metninde sadece sözleşmenin sona ermesi denilmesi, bu kavrama § 117 hükmünde olduğu gibi, sözleşmenin yokluğu ve sürenin sona ermesi hallerinin dahil olduğu hususuna yer verilmesi uygun olmamıştır. Madde metninde geçen "sözleşmenin sona ermesi" kavramı geniş yorumlanarak bu eksiklik aşılabılır. Buna karşılık madde metninde veya bir başka yasal düzenlemede bildirim yapılacağı yetkili makamın neresi olduğunun açıklanmaması giderilmesi gereken bir diğer eksikliktir. Aksi takdirde sözleşmesi sona eren sigortalılara TTK m.1484 hükmünün haksız bir şekilde uygulanması söz konusu olacaktır. Bu konuda "*Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Tarife ve Talimatı*"nın m.7 hükmü dikkate alınarak, yetkili makam SBGM olabilir yada Sigortacılık Genel Müdürlüğü veya Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketler Birliği nezdinde yeni bir birim oluşturulabilir. § 117 Abs.2 VVG' de belirtildiği gibi yetkili makam belli değilse, bu fıkra hükümlerinin geçerli olmadığına ilişkin bir düzenleme, TTK m.1484' de yer almadığına göre bu belirsizliğin bir an önce giderilmesi büyük önem taşımaktadır.

TTK m.1484 hükmünde zorunlu sorumluluk sigortacısı, aslında sigortalısına karşı ödeme yükümlülüğünden kurtulmuş olduğu halde, kanun hükmü gereği zorunlu sigortada zarar görene karşı ödeme yaptığı için, borçlu olmadığı bu ödeme rücu yoluyla sigortalıdan alabilmektedir. TTK m.1484 kapsamında zarar görenin zararını gideren sigortacının rücu hakkı maddede düzenlenmemiştir. Kaynak hüküm § 158c a.F.VVG'de de böyle bir düzenleme bulunmamaktaydı. Bunun eksikliği fark edilerek yeni § 117 Abs.5 VVG'de sigortacının üçüncü kişinin zararını karşıladığı ve § 116'da

öngörülmuş sigortalıyla bir müteselsil sorumluluğu bulunmadığı sürece, zarar görenin zarar veren sigortalıya karşı talep hakkının sigortacıya geçeceği hususu düzenlenmiştir. İç ilişkide sigortalısına karşı sorumlu olmayan sigortacıya, zarar görenin zarar veren sigortalıya karşı olan hakkına halef olma imkanının tanınması, TTK m.1484 ile yaratılan sistemin tamamlayıcı bir parçasıdır. TTK m.1484'e göre sigortacının rücu hakkı düzenlenmemiş de olsa, bu eksiklik maddenin gerekçesinde 1484'ün iç hukukta kaynağı olarak gösterilen KTK m.95/f.2' de rücu hakkına açıkça yer veren hükmü ve § 117 Abs.5 VVG hükmüyle, borçlar genel hükümleriyle aşılabılır.

Maddenin 3.fikrasında zararın SGK tarafından karşılandığı ölçüde sigortacının sorumluluğunun sona ereceği belirtilmiştir. Benzer düzenleme, 158c a.F.VVG'de ve § 117 Abs.3 S.2 VVG'de de yer almaktadır. Ancak farklı olarak VVG'nin gerek eski gerekse yeni düzenlemelerinde SGK yanında diğer bir zarar sigortacısının (*Schadensversicherer*) yaptığı ödemenin de sigortacıyı sorumluluktan kurtaracağı belirtilmiştir. § 117 Abs.3 S.2 VVG'de getirilen bu düzenleme Alman doktrini ve içtihatlarında "*Verweisungsprivileg*" (Gönderme imtiyazı) olarak isimlendirilmiştir. Ayrıca TTK m.1484/f.3' de "*sosyal güvenlik kurumu tarafından karşılandığı ölçüde*" ibaresinin kullanılmasından, SGK'dan talepte bulunulmuş olması, SGK tarafından ödemenin yapılmış olması şartının arandığı gibi bir anlam çıkarılabilmektedir. Buna karşılık, § 117 Abs.3 S.2 VVG'de "*karşılanabildiği ölçüde*" ibaresi kullanılmıştır. § 117 Abs.3 S.2 VVG'ye göre, SGK'nın veya diğer zarar sigortacısından talep edebilme imkanı bulunduğu ölçüde sigortacının sorumluluğu sona erer. TTK m.1484/f.3' de yer alan "*karşılandığı*" ifadesini, mutlaka ödemenin yapılmış olması şeklinde değil, karşılanabilme imkanının olması şeklinde anlamak gerekir. Diğer taraftan sigortacının, SGK ödemesine dayanarak zarar görenin talebini geri çevirebilmesi için, SGK'nın yaptığı ödemenin bir zarar giderimi kapsamında ödeme olması gerekir. SGK'nın yaptığı ödemenin zarar giderimi mi yoksa bir tutar, meblağ ödemesi mi olduğunu tespit edebilmek bakımından, BK m.55 hükmünden faydalanılabilir. Bu hükme göre sigortacının rücu edebildiği ödemeleri zarar ödemesi, rücu edemediği ödemeleri ise meblağ, tutar ödemesi olarak kabul edilir. SGK'nın yapacağı bir zarar ödemesi sebebiyle sigortacının zarar görene sorumluluktan kurtulması Tazmin İlkesi'nin doğal bir sonucudur. Burada iç ilişkide sigortacı zarar veren sigortalıya karşı ödeme yükümlülüğünden kurtulmuş olduğu için, 1484/f.3'e göre SGK ödemesine dayanarak zarar görenin talebini çevirdiğinde, ödeme yapan SGK'nın sigortacıya rücu edemeyeceği hususunun gözden kaçırılmaması gerekir. Eğer sigortacı iç ilişkide sigortalı zarar verene karşı hala sorumlu ise, zarar görenin zararını gideren SGK'nın sigortacıya sorumluluğu miktarınca rücu edebilmesi tabiidir.

6111 sayılı "*Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması İle Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ve Diğer Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun*" un 59. ve Geçici 1.maddeleriyle 2918 sayılı KTK'nun 98.maddesi değiştirilerek, Zorunlu Trafik Sigortası, Zorunlu Taşımacılık Sigortası ve Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortasındaki sağlık/televi teminatları bakımından yeni bir sistem yaratılmıştır. Bu sisteme göre, Zorunlu Trafik Sigortası, Zorunlu Taşımacılık Sigortası ve Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası poliçelerinden tahsil ettikleri primlerin KTK m.98, Geçici m.1 ve Yönetmelik m.8 hükümleri uyarınca aktarımı sağlandığında, trafik kazalarından doğan sağlık/televi giderleri için sigortalıların sorumlulukları sona erer. KTK m.98 ve 6111 sayılı Kanun Geçici m.1 ile yaratılan bu sistem, TTK m.1484/f.3 düzenlemesiyle paraleldir. Ancak sadece Zorunlu Trafik Sigortası, Zorunlu Taşımacılık Sigortası ve Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası poliçelerine ilişkin olduğundan, uygulama alanı TTK m.1484/f.3'e göre daha dardır. TTK m.1484/f.3'de yer alan "*Zarar, sosyal güvenlik kurumları tarafından karşılandığı ölçüde sigortacının sorumluluğu sona erer.*" hükmü sadece Zorunlu Trafik Sigortası, Zorunlu Taşımacılık Sigortası ve Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortasında değil, tüm zorunlu sorumluluk sigortalarında uygulanabilecek daha geniş bir hükümdür.

KISALTMALAR

AÜHFD	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
AÜEHFD	: Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi
BATİDER	: Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi
Bd.	: Band
BGBI	: Bundesgesetzblatt
BGH	: Bundesgerichtshof
BGHZ	: Entscheidungen des Bundesgerichtshofs in Zivilsachen (Amtliche Sammlung)
Bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
c.	: cümle
DAR	: Deutsches Auotorecht(Die Rechtszeitschrift des ADAC)
dn.	: dipnot
f.	: fıkra
Hamm.	: Hamburg
HMK	: Hukuk Muhakemeleri Kanunu
LHD	: Legal Hukuk Dergisi
m.	: madde
NJW-RR	: Neue juristische Wochenschrift-Rechtsprechung
NJW Spezial	: Neue juristische Wochenschrift Spezial
OLG	: Rechtsprechung der Oberslandsgerichte
§	: paragraf
RG.	: Resmi Gazete
Rn.	: Rundnummer
RVO	: Reichversicherungsordnung
S.	: Seite
s.	: sayı
SGB	: Sozialgesetzbuch
SHD	: Sigorta Hukuku Dergisi
TTK	: 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu
ETTK	: 6762 sayılı yürürlükten kalkmış Türk Ticaret Kanunu
VersR.	: Versicherungsrecht(Zeitschrift für Versicherungsrecht, Haftungs- und Schadensrecht)
VVG	: Versicherungsvertragsgesetz (Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu)
a.F.VVG	: alte Fassung Versicherungsvertragsgesetz(Mülga Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu)
Ziff.	: Ziffer
ZR	: Aktenzeichen der Zivilsenate

KAYNAKÇA

Baumann, F./ Sandkühler, H.,L.: Das neue Versicherungsvertragsgesetz, Freiburg-Berlin-München, 2008.

Çeker, M. : Sigorta Hukuku, Adana 2011.

Kender, R.: Türk Ticaret Kanunu Taslağı'nın Sigorta Hukukuna İlişkin Hükümleri Hakkında Düşünceler, SHD, Y. 2005, S. 1, s. 7-28.(Anılış: Taslak Sigorta Hukuku Hükümleri)

Klotmann, M. (Koch, R./Martin, N./Dress, H.): Der Regress des Kraftfahrt-Haftpflicht-Versicherers nach der VVG-Reform, Aktuelle Probleme des Versicherungsvertrags-und Vermittlerrechts, Bd.1, Karlsruhe 2010, s.157-196.

Kubilay, H.: Uygulamalı Özel Sigorta Hukuku, İzmir 2003.

Schwintowski,H.,P./Brömmelmeyer,C.: Praxiskommentar zum Versicherungsvertragsrecht, Münster 2008.

Sopacı Öztuna, B.: Türk ve Alman Hukukunda Yeni Düzenlemeler Işığında Sorumluluk Sigortasında Doğrudan Talep Hakkı, Batider, Haziran 2011, C.XXVII, S.2, s.15-50.

Terbille, M.: Münchener Anwalts Handbuch Versicherungsrecht, München 2008.

Uluğ, İ.: Türk Ticaret Kanunu Tasarısında Zarar Sigortaları, SHD, 2005, Özel Sayı:1, s.215-237.

Ünan, S.: İsteğe Bağlı Sorumluluk Sigortasında Riziko, İstanbul 1998(Anılış: İBSS' da Riziko).

Ünan, S.: Türk Ticaret Kanunu Taslağı'nın "Sigorta Hukuku" Başlıklı Altıncı Kitabı Hakkında Düşünceler", SHD, Yıl:2005, Özel Sayı: 1, s.169(Anılış: TTK Taslağı Hakkında Düşünceler).

Ünan, S.: 2011 Tarihli Türk Ticaret Kanunu Zarar Sigortaları, slayt no. 1-218. <http://www.tsrbsb.org.tr/haber/6102-sayili-turk-ticaret-kanununun-sigorta-hukuku-kitabina-iliskin-sempozyum-sunumlari>. Erişim Tarihi: 20.05.2012.(Anılış: Zarar Sigortaları).

Ünan, S.: Ölüm ve Sakatlıklarda Özel Sigortaların Sorumluluğu Nedir?, <http://www.sigortahabergazete.com/2011/06/08/olum-ve-sakatliklarda-ozel-sigortalarin-sorumlulugu-nedir/> Erişim Tarihi: 05.05.2012.(Anılış: Özel Sigortaların Sorumluluğu).